

**BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLELERE SAHİP
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE REDDEDİLME
DUYARLILIĞININ BAĞLANMA STİLLERİYLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

TUĞÇE ŞEBNEM KOTAN

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2016

**BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLELERE SAHİP
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE REDDEDİLME
DUYARLILIĞININ BAĞLANMA STİLLERİYLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

TUĞÇE ŞEBNEM KOTAN

B.A., Psikoloji, Okan Üniversitesi, 2014

M.A., Klinik Psikoloji, Işık Üniversitesi, 2016

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Rukiye Hayran

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2016

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLELERE SAHİP ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE
REDDİLMİYE DUYARLILIĞININ BAĞLANMA STİLLERİYLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

TUĞÇE ŞEBNEM KOTAN

ONAYLAYANLAR:

Yrd. Doç. Dr. Rukiye Hayran Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Prof. Dr. Ömer Saatçioğlu Işık Üniversitesi

Doç. Dr. Özlem Sertel Berk İstanbul Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 25.11.2016

INVESTIGATING THE RELATIONSHIP BETWEEN REJECTION SENSITIVITY AND ATTACHMENT STYLES OF UNDERGRADUATE STUDENT HAVING NON - DIVORCED VERSUS DIVORCED PARENTS

Abstract

This current study aims to investigate the relationship between rejection sensitivity and adult attachment styles in undergraduate students whose parents were non - divorced and divorced. This study also aims to examine the change in these variables as a function of gender, age, marital status of parents, education levels of parents and socioeconomic status. In order to fulfill these aims, a random sample of 118 undergraduate students from various departments of universities during 2015 - 2016 academic years participated in the study. Participants completed the measures of "Socio - Demographic Information Form" developed by the researcher, "Rejection Sensitivity Scale" and "Relationship Scales Questionnaire". Collected data was analyzed by two way ANOVA, Pearson Correlation and Regression Analysis. Results indicated that there was a significant main effect of marital status of parents rejection sensitivity, and a main effect of level of rejection sensitivity on fearful attachment. Accordingly, students whose parents were non - divorced reported higher rejection sensitivity than students whose parents were divorced; those with high level of rejection sensitivity scored higher on fearful attachment when compared to those with low level of rejection sensitivity. Moreover, rejection sensitivity was found to be significantly correlated with fearful attachment style in students whose parents were non - divorced. On the other hand, rejection sensitivity did not reveal significant correlations with other attachment styles (i.e., secure preoccupied, and dismissing) in students with non - divorced parents. Furthermore, the relationship between rejection sensitivity and secure, fearful, preoccupied and dismissing attachments styles were found to be insignificant in the students with divorced parents. The findings of the current study were discussed in the light of relevant literature.

Keywords: Rejection sensitivity, Attachment styles, Divorced parents and Undergraduate students.

BOŞANMIŞ VE BOŞANMAMIŞ AİLELERE SAHİP ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE REDDEDİLME DUYARLILIĞININ BAĞLANMA STİLLERİYLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Özet

Bu araştırmanın amacı boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı düzeylerinin, onların yetişkin bağlanma stilleri ile ilişkilendirerek incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise; konu ile ilişkili olduğu düşünülen cinsiyet, ebeveynlerinin evlilik durumu, yaş, anne ve babalarının eğitim durumu ve sosyoekonomik düzey gibi değişkenlerin reddedilme duyarlılığı düzeyi ve üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesidir. Araştırma, 2015 - 2016 eğitim öğretim yılında üniversitelerin çeşitli bölümlerde lisans öğrenimi gören öğrencilerden 118 kişilik örnekleme rastgele seçki yöntemi ile seçilerek yapılmıştır. Araştırma kapsamında; sosyo - demografik bilgilerin yer aldığı araştırmacı tarafından oluşturulan "Sosyo - Demografik Bilgi Formu", "Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği" ve "İlişki Ölçekleri Anketi" kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analizinde; İki Yönlü ANOVA ve Pearson Korelasyon ve Regresyon Analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyinden daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, reddedilme duyarlılığı yüksek olanların reddedilme duyarlılığı düşük olanlara göre korkulu bağlanma stiline anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile güvenli, saplantılı ve kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı arttıkça korkulu bağlanma ölçeği puanı artmaktadır. Bulgular, konu ile ilgili araştırma sonuçları doğrultusunda yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Reddedilme duyarlılığı, Bağlanma stilleri, Boşanmış aile ve Üniversite öğrencileri.

TEŞEKKÜR

Tez sürecimin her aşamasında bana olan inancını hiç yitirmeyen, bu tezi bitirmem için tecrübesi, profesyonelliği ve bilgisi ile gerçek bir rehberlik aldığım, her konuda prensip sahibi olan tez danışmanım; Sayın Yrd. Doç. Rukiye HAYRAN'nın öğrencisi olmaktan dolayı gurur duyuyorum ve kendisine minnettarım.

Bu zevkli ve bir o kadar da zorlu yüksek lisans programı süresince bilgilerini, sabır ve anlayışını esirgemeyen, daima çalışma azmi ve hevesi aşılayan, akademik anlamda olduğu kadar insani olarak da çok şey öğrendiğim çok değerli hocam Prof. Dr. Ömer Saatçioğlu' na ve Doç. Dr. Özlem Sertel Berk'e içten teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde kendisinden güç aldığım, her zaman arkamda olan, çalışmamın başlangıcından bitimine kadar gösterdiği destek ve anlayış için canım babam Metin KOTAN'a çok teşekkür ederim. Hayatımın her zerresinde tarifsiz emeği olan, beni her zaman destekleyen, bana olan inancını hiç bir zaman kaybetmeyen canım annem H.Demet Kotan'a sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca desteğini her zaman omzumda hissettiğim biricik kardeşim Anıl Kotan'a teşekkür ederim.

Tezimin başlangıcından itibaren fikir alışverişinde bulunduğum, bilgisini ve ilgisini esirgmeden veren, desteğini ve yardımını her zaman hissettiğim, benimle aynı kaderi paylaşan meslektaşlarım, dostlarım Uzman Klinik Psikolog Naz Şansal ve Uzman Klinik Psikolog Sirem Özen Rıza'ya çok teşekkür ederim.

Desteğini her konuda her zaman hissettiğim, uzakta da olsa her zaman yanımda olduğunu bildiğim ve beni her konuda rahatlatmaya çalışan, dosttan öte kız kardeşim Dilek Dal'a çok teşekkür ederim. Çalışmam boyunca her türlü yardımını ve desteğini esirgemeyen, güler yüzü ve içtenliğiyle beni hiç yalnız bırakmayan, bana olan inancını hiç kaybetmeyen Ayşegül Dal'a sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Onay Sayfası.....	i
Abstract.....	ii
Özet.....	iii
Teşekkür.....	iv
İçindekiler.....	v
Tablolar Listesi.....	ix
BÖLÜM 1	
1. GİRİŞ	
1.1. Araştırmanın Amacı.....	1
1.2. Problem.....	1
1.3. Araştırma Soruları.....	1
1.4. Sayıtlar.....	2
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlamalar.....	4
1.8. Kısaltmalar.....	5
BÖLÜM 2	
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	
2.1. Evlilik ve Boşanma.....	6
2.2. Boşanma İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	9
2.3. Bağlanma ve Bağlanma Kuramı.....	12
2.4. Bağlanmada İçsel Çalışma Modelleri.....	14

2.5. Bağlanma ve Bağlanma Stilleri.....	15
2.5.1. Güvenli (Secure) Bağlanma Stili.....	16
2.5.2. Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili.....	16
2.5.3. Kayıtsız (Dismissing) Bağlanma Stili.....	16
2.5.4. Korkulu (Fearful) Bağlanma Stili.....	16
2.6. Gelişim Dönemlerine İlişkin Bağlanma Stilleri.....	17
2.6.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma.....	17
2.6.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma.....	19
2.6.3. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma.....	20
2.7. Bağlanma Kavramı İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	22
2.8. Reddedilme Duyarlılığı.....	24
2.9. Reddedilme Duyarlılığı İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	26

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	30
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	30
3.3. Veri Toplama Araçları.....	30
3.3.1. Sosyo - Demografik Bilgi Formu.....	31
3.3.2. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (RDÖ).....	31
3.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA).....	32
3.4. İşlem.....	33
3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi.....	34

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgilere Göre Dağılımı.....	35
--	----

4.1.1. Örneklem Grubunun Genel Yapısına İlişkin Frekans Dağılımı.....	35
4.1.2. Örneklem Grubunun RDÖ'den Aldıkları Puan Ortalaması.....	36
4.1.3. Örneklem Grubunun İÖA'den Aldıkları Puan Ortalaması.....	37
4.2. Demografik Değişkenlerdeki Farklılıklara Göre Dağılım.....	39
4.2.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Cinsiyet Farklılıklarına İlişkin Bulgular.....	39
4.2.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Yaş Gruplarındaki Değişkenindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	42
4.2.3. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	45
4.2.4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Annelerinin Öğrenim Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	48
4.2.5. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Babalarının Öğrenim Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular.....	51
4.3. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular.....	54
4.3.1. Bireylerin Ebeveynlerinin Evlilik Statüleri, RDÖ'den Aldıkları Puanlar ile İÖA'den Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular.....	54
4.3.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	57
BÖLÜM 5	
5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR	
5.1. Demografik Değişkenlerdeki Farklılıkların Tartışılması.....	60

5.1.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ile Bağlanma Stillerinin Cinsiyetine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	60
5.1.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	63
5.1.3. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillerinin Ebeveynlerinin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	65
5.1.4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillerinin Ebeveynlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	66
5.2. Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması.....	68
5.2.1. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin Bireylerin Ebeveynlerinin Evlilik Statüleri İle Bağlanma Stilleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	68
5.2.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle İlişki Anketleri Ölçekleri Alt Ölçeği Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	69
ÖNERİLER.....	71
KAYNAKÇA.....	73
EKLER.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	95

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Kişisel Bilgilere Göre Dağılım

Tablo 2. Bireylerin, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamasına Göre Dağılımı

Tablo 3. Bireylerin İlişki Ölçekleri Anketi'nden Aldıkları Puan Ortalamasına Göre Dağılımı

Tablo 4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanların Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 5. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre “Manova” Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 6. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanların Yaş Gruplarına Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 7. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre “Manova” Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 8. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanların Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 9. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre “Manova” Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 10. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanların Bireylerin Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 11. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Bireylerin Annelerinin Öğrenim Durumlarına Göre “Manova” Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 12. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanların Bireylerin Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 13. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Bireylerin Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre “Manova” Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 14. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinden Yüksek ve Düşük Puan Alanların İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Anne - Babalarının Evlilik Statülerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Tablo 15. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinden Yüksek ve Düşük Puan Alanların İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Anne - Babalarının Evlilik Statülerine Göre “Manova” Testi İle Karşılaştırılması

Tablo 16. Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 17. Boşanmış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 18. Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ile Korkulu Bağlanma Arasındaki İlişki Gücünün İncelenmesi

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı, araştırmanın problemi, araştırmanın soruları, sayıtlar, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, tanımlamalar ve kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığının bağlanma stilleriyle ilişkisini araştırmak, reddedilme duyarlılığının, üniversite öğrencileri ailelerinin boşanmış veya boşanmamış olma durumlarıyla ve bağlanma stilleriyle bir ilişkisi olup olmadığını belirleyebilmektir.

Çalışmada yer alan diğer bir amaç ise üniversite öğrencilerinin sosyo - demografik özellikleri ile bağlanma stilleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyleri arasında ne şekilde bir bağlantı olduğunu belirleyebilmektir.

1.2. Problem

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ve bağlanma stillerinin, araştırmada kullanılan sosyo - demografik özellikler ve bilgi formu değişkenleriyle ilişkisi var mıdır?

1.3. Araştırma Soruları

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde, belirli sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanları ve ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları cinsiyete göre farklılaşır mı?

2. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanları ve ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları yaş gruplarına göre farklılaşır mı?

3. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanları ve ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları ebeveynlerinin gelir düzeyine göre farklılaşır mı?

4. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanları ve ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları annelerinin öğrenim düzeyine göre farklılaşır mı?

5. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanları ve ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları babalarının öğrenim düzeyine göre farklılaşır mı?

6. Reddedilme duyarlılığı düzeyi yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları anne - babalarının evlilik statülerine göre farklılaşır mı?

7. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı düzeyleri ve ilişki ölçeği anketleri alt ölçekleri puanları arasında anlamlı ilişki bulunmakta mıdır?

1.4. Sayıtlar

1. Öğrenciler araştırma kapsamında onlara verilen ölçekleri kendi görüş ve düşüncelerini içtenlikle ve doğru yanıtladıkları varsayılmaktadır.

2. Uygulamada kullanılan ölçekler ölçtükleri özellikler bakımından geçerli ve güvenilirlerdir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Boşanma çiftlerin ve çocuklarının üzerinde toplumsal, ekonomik ve psikolojik alanda pek çok sorunlar doğurmaktadır. Bu sorunlar aile içerisindeki bireylerin hepsini fazlasıyla etkilemektedir. Bu etkilenme en fazla çocukları kapsamaktadır. Boşanma ve boşanma sürecinde anne - baba arasında yaşanan çatışmaların etkileri çocuklarda ömür boyu sürmektedir. Bu etkilerden biri de, çocukların yaşamları boyunca karşılaşacakları sorunlara karşı reddedilme düzeylerini etkilemesidir. Bowlby (1969), bireylerin ilişkilerde kurduğu bağ ile reddedilme arasında bir ilişkinin olduğunu bağlanma kuramı ile göstermektedir. Kişilerin sahip olduğu bağlanma stili, onların ilişkilerinde kuracağı bağların oluşmasında rol oynar. Kişilerin bağlanma stilleri; önemli diğerleri tarafından reddedilme duyarlılığı düzeylerine etki edebilir. Bowlby, ihtiyaçları ebeveynleri tarafından reddedilen çocukların reddedilmeye duyarlı hale geldiklerini belirtmektedir. Bir başka deyişle, çocuklar başkalarından yardım istedikleri zaman büyük ihtimalle reddedilecekleri beklentisini geliştirirler. Bu nedenle reddedilmemek için özellikle çaba göstermeyi öğrenirler. Bu kaygılı reddedilme beklentileri bireyleri aşırı duyarlı hale getirmektedir. Bireyler başkalarıyla kurdukları ilişkilerinde reddedilme ipuçlarını kolaylıkla algılar ve bunu reddedilme olarak değerlendirip reddedildikleri hissine kapılırlar. Gösterdikleri bu yoğun tepkiler ise bireylerin diğerleriyle kurdukları ilişkilerinin olumsuz yönde etkilenmesine neden olur.

Bu araştırmanın, boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı düzeyi ile bağlanma stilleriyle ilgili değerkenleri ne derece etkilediği konusunda aydınlatıcı bir niteliğe sahip olacağı düşünölmektedir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2015 - 2016 eğitim - öğretim yılında boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversitede okuyan öğrencilerle sınırlıdır.

2. Katılımcıların kadın - erkek dağılımındaki eşitsizlik bir sınırlılık olarak görülebilir.

3. Bu araştırma İstanbul ve Eskişehir illerindeki ve Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ki üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.

4. Bu araştırma sonuçlarının genellenebilirliği 2015 - 2016 eğitim - öğretim yılında boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bir grup üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlamalar

Evlenme: “Türk Medeni Kanuna göre evlenmeye uygun kadın ve erkeğin kanuni merci önünde yaptıkları çift taraflı sözleşmedir” (TÜİK, 2010).

Boşanma: “Yapılan evliliğin yasal olarak bitmesidir. Yani kadın ile erkeğin yeniden evlenme yapabilecek biçimde hukuki bir kararla kurdukları evlilik bağına komple bitirmeleridir” (TÜİK, 2010).

Bağlanma: İki kişi arasında kurulan uzun süreli, anlamlı ve özel duygusal bağıdır. Yani kişinin tercih edilen bir diğeriyle yakınlaşma ve yakınlığını muhafaza etme davranışıdır (Bowlby, 1977: 203).

Bağlanma Stilleri: Bebekliğin ilk yıllarında anne veya ona bakım veren kişi arasında kurulan ve bireyin yaşamı boyunca kuracağı tüm ilişki şekillerini belirlediği varsayılan bağlanma davranışıdır (Bowlby, 1977: 203).

Güvenli Bağlanma: Olumlu benlik ve olumlu başkaları modelinin birleşimini içermektedir. Başka bir deyişle kişi kendini sevmeye değer, başkalarını da güvenilir,

destek verici ve iyi niyetli olarak algılar. Bir başkasıyla kolay yakınlık kurarken özerk kalmayı da başarabilir (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 228).

Kayıtsız Bağlanma: Olumlu benlik ve olumsuz diğerleri modelinin birleşimini içermektedir. Başka bir deyişle kişi yakınlık duygularından yoksun kalmak pahasına özerklik duygusuna ve yüksek özsaygıya sahip olduğu belirtilmiştir (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 228).

Korkulu Bağlanma: Olumsuz benlik ve olumsuz diğerleri modelinin birleşimini içermektedir. Başka bir deyişle kişi değersizlik duyguları ile başkalarının da güvenilmez olduğu kanısına varırken, yakınlıktan kaçınır (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 228).

Saplantılı Bağlanma: Olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelinin birleşimini içermektedir. Başka bir deyişle kişi kendini değersiz görürken, başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmelere sahip olur (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 228).

Reddedilme Duyarlılığı: Reddedilmeye ilişkin kaygılı bekleyiş, reddedilmeyi algılamaya yönelik aşırı hassasiyet ve reddedilmeye karşı verilen aşırı tepki eğilimidir (Kross, Egner, Ochsner, Hirsch ve Downey, 2007; Downey ve Feldman, 1996).

1.8. Kısaltmalar

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

RDÖ: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

İÖA: İlişki Ölçekleri Anketi

BÖLÜM 2

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Evlilik ve Boşanma

Evlilik, 4000 yıldır süregelen ve günümüzde de varlığını sürdürmekte olan toplumsal bir kurumdur. Bireylerin, geçmiş yaşam deneyimleriyle geliştirdikleri ve hayatlarının belli bir döneminde birbirlerine denk gelerek tercihte buldukları bir süreçtir. Çiftler açısından aynı evi paylaşma, müşterek bir hayat yaşama, birbirlerinin alışkanlıklarını kabullenme ve kabullenilen alışkanlıklarla yaşamaya alışma, birbirlerinden edindikleri yeni alışkanlıkları benimseme, toplumda evliliğin getirisi sonucu edinilen yeni rolleri ve gereksinimleri yerine getirme gibi durumları kapsayan paylaşım sürecidir (Altundağ 2013, Şener ve Terzioğlu 2008). Evliliğin; biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden pek çok etkisi bulunmaktadır. Biyolojik yönden, çiftler arasında cinsel bir takım ihtiyaçların giderilmesi, neslin devamı ve çocuk sahibi olabilme gibi işlevleri bulunmaktadır. Psikolojik yönden, karşılıklı sevmeye, sevilme, değer verme ve karşı taraftan değer görme gibi ihtiyaçları kapsamaktadır. Sosyal yönden ise, toplumsal alanda belli rollere sahip olma ve kendini yalnız hissetmeme gibi yönleri bulunmaktadır (Güneş, 2007).

Evlilik yasal olarak bir sözleşmeyle başladığı gibi boşanma da yapılan evlilik birliğinin mahkeme kararıyla sona erdirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2012). Boşanma; şartlar altında daha önce yapılan evliliğin, çiftlerin eş olarak herhangi bir ilişkileri kalmaksızın; ancak çocuk sahibi iseler çocukların hakları güvence altına alınarak hakim vasıtasıyla bitirilmesine ve kadın - erkeğin başkalarıyla yeniden

evlenebilmesine izin veren, hukuki, psikolojik ve sosyal yönleri olan bir süreçtir (Arıkan, 1996).

Boşanma psikolojik açıdan karışık, sarsıcı ve uzun bir süreçte gerçekleşen psikososyal bir olgu olup bundan en çok da aile bireyleri olumsuz yönde etkilenmektedir (Karakuş 2003, Polat 2012). Boşanan bireyler, boşanma sürecinin sonrasında yeni bir hayat kurmak ve hem eski eşiyle hem de çocuklarla yeni ilişkiler geliştirmek zorunda kalırlar. Ayrıca, maddi güçlükler ve sosyal ilişkilerdeki farklılıklar gibi pek çok sorun ortaya çıkmaktadır (Öngider, 2013). Literatürde yer alan boşanma üzerine yapılan pek çok araştırmada, ebeveynleri boşanan çocukların boşanma sonrasında yaşadıkları sorunlar üzerinde durulmaktadır (Amato 2000, Amato ve Gilbreth 1999, Booth ve Amato 1991, Isaacs 2002, Masheter 1991, Sun ve Li 2002, Wang ve Amato 2000, Wolchik ve ark. 2000). Ebeveynlerinin boşanmasını çocuklar hiç bir zaman tam olarak kabul edememekle birlikte, bu durum onlarda derin duygusal yaralara sebep olmaktadır (Karakuş, 2003). Boşanmanın ardından çocuğun hem annesiyle hem de babasıyla olan ilişkisi farklılık göstermeye başlar. Çocuk artık tek bir ebeveyn ile yaşamaya başlar. Bu ebeveyn genellikle annesi olmaktadır. Bundan ötürü, boşanmanın ardından evden ayrılan baba ile çocuk ilişkisi yeniden yapılanmak zorunda kalır. Boşanmanın ardından çocuğun, birlikte yaşadığı ebeveyni ile ve evden ayrılan ebeveyni ile vakit geçirebilme sıklığı, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili sorumlulukları gibi pek çok alanda değişiklikler meydana gelmektedir (Öngider, 2013). Amato ve Keith (1991), tarafından yapılan bir çalışmada boşanmanın ardından çocuğun uyumunu araştıran çalışmalar incelenmiş ve boşanmanın pek çok alanda çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu alanlar; akademik başarısı, davranım (conduct) bozukluğu, uyum, benlik saygısı ve sosyal ilişkileridir. Boşanma her ne kadar "potansiyel olarak" çocukların psikolojik uyum süreçlerini etkileyecek değişiklikleri beraberinde

getirmesine rağmen, potansiyel olarak denmesinin nedeni, boşanmanın her çocuk üzerinde olumsuz bir yaşam etkisinin olmadığı görülmesidir (Laver ve Laver 1991, Bryner 2001, Chase - Lansdale ve ark. 1995).

Boşanmanın ardından geçen zamanın farklılığı çocuklar üzerinde kısa süreli ve uzun süreli etkilere neden olmaktadır (Öngider, 2013). Boşanmanın kısa süreli etkilerine bakıldığında, boşanmayla ilgili yapılan çalışmalarda boşanma sonrası geçen ilk iki yılın önemli olduğu vurgulanmıştır. Boşanmanın hemen sonrasında çocuklar için olumsuz bir sürecin başladığı; boşanmanın ardından geçen 6 ile 12 ay arasında ise yapılan pek çok araştırmalarda bu olumsuz yaşam etkilerinin yavaş yavaş azalmaya başladığı ve çocukların uyum sağlamaya başladıkları görülmüştür. Kısa süreli etkiler arasında çocuklarda rastlanan en sık olumsuz özellikler, depresif duygudurum ve içe çekilmek olduğu belirtilmiştir (Lampel, 1994). Yapılan bir araştırmada ise anne - babasının boşanmasının üstünden 2 yıl geçen çocuklarda görülen sinirlilik, hayatlarındaki sorunlarla baş edememe ve dürtüsellik olduğu sonucuna varılmıştır (Tein, Sandler ve Zautra, 2000). Yapılan başka bir çalışmada ise, boşanmadan hemen sonra çocukların yaşadığı ilk duyguların çok şaşırıcı ve mutsuzluk olduğu; ayrıca kendini yalnız hissetme, anne - babaya duyulan öfke ve şaşkınlık görülen duygular arasında yer almaktadır (Amato, 1986). Boşanmanın uzun süreli etkilerine baktığımızda, uzun süreden kast edilen daha çok boşanmanın üstünden en az 2 yılın geçmiş olmasıdır (Morrison ve Cherlin, 1995). Huerre ve arkadaşlarının boşanmanın uzun süreli etkileri üzerine yaptığı 16 yıl süren araştırmada, çocukluk çağlarında anne ve babaları boşanmış yetişkin bireyler ile çocukluk çağlarında ebeveynleri birlikte ve aynı evi paylaşan yetişkin bireyler karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, çocukluk dönemlerinde anne - babaları boşanmış kadınların anne - babaları evli olan kadınlara göre yetişkinlikte daha fazla soruna tanıklık ettikleri saptanmıştır. Ayrıca anne - babaları boşanmış

kadınların başkalarıyla ilişkilerinde de sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bu çalışmada, erkekler için anlamlı sonuçlar elde edilememiştir (Huurre, Junkkari ve Aro, 2006).

Özetle yapılan araştırmalara bakıldığında, anne - babalarının ayrılması tüm çocukları etkilemektedir (Altundağ, 2013). Ebeveynleri çocukluk çağlarında boşanmış bireylerin, yetişkinlikte yaşadıkları sosyal hayatlarındaki bozulma ve bağlanma problemleri gibi boşanmanın getirdiği uzun süreli etkileri oldukça ciddidir (Öngider, 2013).

2.2. Boşanma İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Çocuklar mutsuz ve çatışmalı bir evliliğin sürmesindenense, anne - babalarının boşanmalarını tercih etmektedirler. Velayeti almayan ebeveynle görüşebilme özgürlüğü çocuklar için oldukça önem taşımaktadır (Rosen, 1977).

Dohert ve Needle (1991), ebeveynleri boşanmış ergenlerde yapılan araştırmada kızların ve erkeklerin ebeveynlerinin boşanma sürecinde farklı dönemlerinde etkilendiklerini, boşanmadan sonra erkeklerin, boşanma öncesindeki süreçte ise kızların olumsuz tepkiler gösterdikleri ve bu tepkilerin boşanmadan sonra da sürdüğü sonucuna varmışlardır.

Department of Justice Canada'nın 1997 yılındaki yayımında boşanmanın çocukların cinsiyetleri üzerindeki etkisi konusunda yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiğini ortaya konuştur. Bazı çalışmalar (Guidubaldi & Perry, 1985; Hetherington ve ark., 1979, 1985; Kaye, 1989; Kurdek 1987), boşanmadan erkeklerin kızlara göre daha fazla etkilendiği sonucuna ulaşırken; bazı çalışmalar ise (Farber ve ark., 1983; Frost & Pakiz, 1990; Slater, Steward & Linn 1989; Wallerstein & Kelly 1975), sadece kız çocukların boşanmadan etkilendiğini savunmuşlardır. Yapılan başka çalışmalarda ise (Kinard & Reinherz, 1984; Mechanic & Hansell,

1989; Rosen, 1979; Zill ve ark. 1993), cinsiyet açısından boşanmanın etkilerinin bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Akt.; Öztürk, 2006).

Amato ve arkadaşları (1995), eğer ailede tartışma yüksek ise, ailesi boşanmış çocukların anne - babası evli çocuklardan daha huzurlu olduklarını, tartışmanın az olduğu ailelerde ise, ebeveynleri evli çocukların anne - babası boşanmış çocuklardan daha huzurlu olduklarını bulmuşlardır.

Arıkan (1996) tarafından yapılan çalışmaya göre; boşanmış bireyler evli bireylerden çok farklı algılanmazken, boşanmış aile çocuklarının, toplumda olumsuz anlamda farklılaşacağı düşünülmektedir. Boşanmış aile çocuklarının daha mutsuz, yaramaz alingan ve kavgacı olacağına dair bir algı söz konusudur.

La Mung Ming (1997) yaptığı çalışmada, boşanmış aileye sahip çocuklarda en büyük çocuğun boşanma sürecinde ebeveyn rolünü üstlendiği görülmüştür. Bu rol dolayısıyla boşanmış aileye sahip en büyük çocukların, boşanma sonrasında daha etkin karar veren ve otorite sahibi, olgun çocuklar oldukları sonucuna varılmıştır.

Woodward ve arkadaşları (2000), ergenlerin anne - babalarının onları koruma eğilimleri ve aşırı ilgisini algılama düzeyleri, anne - babalarına olan aşırı düşkünlüğün niteliği ve anne - babalarının boşanmalarının etkilerini incelemiştir. Anne - babalarının boşanmalarının, anne - babalarına bağlanmalarını düşük düzeyde, annelerini olumsuz yönde algılama, anne - babalarının aşırı ilgisi ve korumaları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yapılan bir başka araştırmada 17 yaşından önce ebeveynleri boşanmış ya da ebeveyn kaybına maruz kalmış yetişkinlerin orta yaş dönemlerinde yaşadıkları psikolojik ve fiziksel sağlıklarına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ebeveynleri boşanmış olan erkeklerin ilişkilerinde daha az pozitif ve yüksek depresyon düzeyine sahip oldukları bulunurken; ebeveyn kaybına maruz kalmış

erkeklerin kadınlara göre yüksek otonomi, kadınların erkeklere göre ise daha yüksek depresyona sahip oldukları sonucuna varılmıştır (Maier ve Lachman, 2000).

Aileleri boşanmış yetişkinlerin boşanmanın onların sağlıkları üzerindeki etkileri bir araştırma ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda anne - baba - çocuk ilişkisinin olumlu yönde olmasının boşanmanın oluşturduğu olumsuz etkilerin azaltılmasında etkili bir yol olduğunu göstermiştir (Amato ve Sobolewski, 2001).

Malone ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada (2004), boşanmanın çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına bağlı olarak etkilerini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda aileleri boşanmış çocukların aileleri boşanmamış çocuklara göre daha fazla psikolojik uyum yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Cinsiyete göre elde edilen bulgularda kızların yaşadığı psikolojik uyum problemlerinde buldukları yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çocuklar yaş dönemlerine göre anne - babalarının ayrılmalarından farklı şekillerde etkilenmektedirler. Çünkü çocuğun anne - babalarının ayrılmasını algılama ve anne - babalarının ayrılmasından kendini sorumlu tutmasının buldukları yaşla ilişkili olarak farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır (Yavuzer, 2005).

Candan (2006), aileleri boşanmış ve boşanmamış olan çocukların anne - babalarının onları reddetme davranışı ve kabul etme davranışını algılayışına etkilerini incelemiştir. Ailesi boşanmış olan çocukların reddetme davranışının, ailesi boşanmamış olan çocukların ise onları kabul etme davranışının yüksek düzeyde olduğu ve erkek çocukların kız çocuklarına göre ailelerinin boşanmasında daha fazla etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip lise öğrencilerinin sürekli öfke seviyeleri ve öfke ifade tarzlarının sosyo - demografik değişkenler ve algılanan anne - baba tutumları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip lise öğrencilerinin sürekli öfke seviyeleri ve öfke ifade tarzları arasında

cinsiyete, sınıf düzeyine ve ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmıştır (Fiyakalı, 2008).

Tek ebeveyne ve bütün aileye sahip 7 - 12 yaşları arasında değişen çocukların kaygı durumları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmanın sonuçlarına göre; tek ebeveyne sahip çocukların bağlanma stilleri ile bütün aileye sahip çocukların bağlama stilleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Turan, 2009).

Boşanmayla ilgili yapılan çalışmalar daha çok sosyo - demografik özellikler ve bağlanma stilleri üzerinde durmuştur. Ancak bireylerin ailelerinin boşanmış ve boşanmamış olmasıyla bağlanma stilleri ve reddedilme duyarlılığı ilişkisine bakılması önemli olabilir.

2.3. Bağlanma ve Bağlanma Kuramı

Bağlanma, bireylerin yaşamlarında kendileri için değerli olduklarını düşündüğü başkalarına karşı sahip oldukları güçlü duygusal bağıdır (Bowlby, 1969, 1973, 1980). Bartholomew ve Horowitz (1991), Bowlby'nin bağlanma kuramına göz önünde bulundurarak kendilik ve diğerlerine dair zihinsel modellerin onları olumlu ve olumsuz görme durumlarının birbirleriyle eşleşmesinden oluşan, dörtlü yetişkin bağlanma stili modelini geliştirmişlerdir (Altundağ, 2011). Bağlanma, erken dönemde kurulan çocuk ve ona bakım veren kişi ilişkisine ve bu ilişkinin bireyin gelecekte yaşamına etki edebilecek noktalarına odaklanmaktadır (Atik, 2013). Erken dönemde kurulan çocuk ve ona bakım veren kişi arasındaki ilişki sadece fiziksel olarak görünse de, aslında bireyin yaşamı boyunca hayatını etkileyecek bir hale gelmektedir (Deniz, 2011). Bağlanma yaşamın erken döneminde başlamakla birlikte süreklilik göstermektedir. Aynı zamanda bireylerin başkalarıyla ilişki kurma tarzını da belirlemektedir (Kesebir, Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). John Bowlby ve Mary Ainsworth'un çalışmalarının sonucu geliştirilen bağlanma teorisinde, Bowlby, çocuk

ve ona bakım veren kişi arasındaki bağlanma ilişkisine yeni bir bakış açısı getirirken, Ainsworth, Bowlby'nin bağlanma teorisinin geliştirilmesine yardımcı olmuştur (Ainsworth ve Bowlby, 1991; Akt.; Bretherton, 1992). Erken dönemde kurulan bebek ve ona bakım veren kişi arasındaki ilişki, kişinin kendisini ve çevresini güvenli - güvensiz olarak algılamasını belirlemektedir (Atik, 2013). Bağlanma kuramcılar tarafından özenle üstünde durulan bağlanma figürleri, bağlanmanın bilişsel işleyiş modelleri veya zihinsel temsilleri içerisinde içselleşmiştir. Bağlanmanın içsel işleyiş modellerinin, bireyin diğerlerine karşı bağlanma stilinin gelişimi veya bireyin yaşamı boyunca diğerleriyle kuracağı yakın ilişkiler ve romantik ilişkilerine dayalı olan beklentileri kapsadığı düşünülmektedir. Bu beklentilerin bireylerin diğerlerine güvenme düzeyi ve bağlılık düzeyleri ile bir başka birey tarafından terk edilebileceğine dair korkularını içermektedir (Gonzaga ve diğ., 2001). Bowlby'ye göre (1973), bağlanmanın içsel işleyiş modelleri, bireylerin başkalarıyla kurduğu ilişkiler sayesinde gelişmektedir. Bağlanmanın içsel işleyiş modelleri, bireylerin kendileri için önemli gördükleri diğerlerine karşı (ebeveynler, yakın arkadaş ve akranlar, öğretmenler vb.) bağlanma stillerini ve bağlanma süreçlerinin ne şekilde gelişeceğini belirlemektedir. İlk olarak Hazan ve Shaver (1987) tarafında bağlanma kavramı ortaya atılmıştır. Bağlanma sisteminin temellerini; bebeklerin anneleri veya onlara bakım veren kişiyle; ilgi, ihtiyaç ve isteklerinin giderilme düzeyleri ve onunla ilişkiye girebilmek için göstereceği çaba oluşturmaktadır. Bireyler geliştirdikleri bu bağlanma modelini, hayatları boyunca diğerleriyle kurdukları ilişkilerine taşımaktadırlar. Bu durum bireylerin ilişkilerine dair bağlanma stillerini kazanmasına neden olmaktadır. Bireylerin başkalarıyla kurdukları ilişkilerde kendilerini güvende hissetmelerine dayanan bağlanma, birey için güvenli olduğu sürece bireyi endişe ve korkularından uzak tutmaktadır (Lopez ve diğ., 2000).

Bireylerin inanç sistemleriyle doğrudan ilişkisi olan bağlanma, aslında oldukça karışık bir yapıya sahiptir (Fraley ve Shaver, 1997). Son yirmi yıl içinde yapılan çalışmalar bireysel farklılıkların bağlanma yönelimindeki farklılıkların üstünde durmaktadır.

2.4. Bağlanmada İçsel Çalışma Modelleri

Bowlby (1973), içsel çalışan modelleri bireyin kendisinde dâhil olmak üzere dış dünya ve birey için önemli diğerlerine geliştirdikleri zihinsel temsilleri tanımlamak için kullanmıştır. Bu temsiller, bağlanma figürüyle yaşanan yaşamsal deneyimler sonucunda elde edilmekte ve bağlanma ihtiyaçlarının yani yakınlık sağlayabilme ve kendini güvende hissetmenin doyurulmasına odaklanmaktadır. Bowlby'ye göre (1973), bireylerin bebeklikte anneye veya ona bakım veren kişiyle kurduğu bağ sonucu oluşan bağlanma, bireylerin başkalarıyla kurduğu ilişki tecrübeleriyle zihinsel modelleri oluşturmaktadır. Bu zihinsel modeller iki boyutu kapsamaktadır. Bu boyutlar, bireyin özellikle bağlanma figürü tarafından onu koruma, her durumda destek verme ve onu yardıma değer biri olarak görüp görmemesidir. Aslında bu iki boyut birbirinden bağımsızdır ancak birbirlerine iç içe geçmiş durumdadırlar. Özetle, bağlanma ve benlik modeli hem birbirlerini tamamlayıcı hem de birbirlerini doğrulayıcı bir yapıları bulunmaktadır (Bartholomew 1994; çev. Sümer 1999).

Bowlby'ye göre çocuğun bağlanma figürüyle olan ilişkileri sonucu içselleştirdiği deneyimleri, sonraki dönemlerde aile ortamı dışında da geliştireceği yakın ilişkiler için bir alt prototip oluşturmaktadır. Bowlby'nin "içsel çalışma modelleri" adını verdiği bu bilişsel temsiller iki temel özellikte tanımlanmaktadır. Bunlar: Kendilik modeli ve Diğerleri modelleridir. Kendilik modeli, kişinin kendi öz benliğine ve diğerlerinin onu sevmesine ilişkin algılarını kapsar. Diğerleri modeli de, kişinin sosyal çevresinde kendisine yakın gördüğü diğerlerine karşı

bağlanılabilirliğine (bireye yönelik tepkilerinin tutarlılığına) ve onların kişiye güven verebileceğine ilişkin beklentilerini içermektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

İçsel çalışma modellerin (zihinsel temsiller) en önemli özelliği, bireyin diğer insanların onlara karşı tutumlarını ön görebilmesi ve bireylerin kendi davranışlarını ona göre planlayabilmesidir. Bağlanma sistemi, bireyin karşılaştığı yeni durumlarda durumu yeniden değerlendirmesine gerek kalmadan nasıl davranacağına karar vermesini sağlar (Bowlby, 1973).

2.5. Bağlanma ve Bağlanma Stilleri

Başlanma stillerini Hazan ve Shaver (1987), ergenlik ve yetişkinlik döneminde olan bireyleri güvenli bağlanan, kaçınan bağlanan ve kaygılı bağlanan olarak sınıflandırırken, başlanma stillerini Bartholomew ve Horowitz (1991), olumlu ve olumsuz olarak şekillenen zihinsel modellerin bir araya gelip kesiştiği nokta olarak tanımlamışlardır. Bu durumda, şekillenen zihinsel modellerin iki boyutunda olumlu ve olumsuz olarak çaprazlanmasından dört temel başlanma stili ortaya çıkmıştır. Bunlar; Güvenli Başlanma Stili, Korkulu Başlanma Stili, Saplantılı Başlanma Stili ve Kayıtsız Başlanma Stilidir.

		Benlik Modeli (Bağımlılık / Kaygı)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Başkaları Modeli (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurma konusunda rahat ve özerk	SAPLANTILI İlişkilere takıntılı
	Olumsuz (Yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt - bağımlı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Bartholomew ve Horowitz'den (1991) alınmıştır.

2.5.1. Güvenli (Secure) Bağlanma Stili

Kişinin kendini ve başkalarını olumlu gördüğü bağlanma stilidir. Kişi kendini başkaları tarafından sevmeye değer bulur ve başkalarının da ona karşı kabul edici, onu destekleyici ve iyi niyetli olduğunu düşünür. Kişi kurduğu ilişkilerinde güvenli ve rahattır. Başkalarıyla kolayca yakınlık kurabilirken aynı zamanda ilişkilerinde yüksek kontrole ve özgüvene sahiptirler.

2.5.2. Saplantılı (Preoccupied) Bağlanma Stili

Kişinin kendisini değersiz hissettiği, başkalarını ise güvenilir olarak değerlendirdiği bağlanma stilidir. Bireyler kendi benliklerini değersiz görürken başkalarını sevmeye layık bulurlar. Başkalarıyla kurdukları yakın ilişkilerde kendilerini kanıtlama eğilimi gösterirler.

2.5.3. Kayıtsız (Dismissing) Bağlanma Stili

Kişinin kendisini olumlu başkalarını ise değersiz gördüğü bağlanma stilidir. Birey kendini değerli görürken, başkalarını olumsuz görmekte ve onlara karşı olumsuz tavır sergilemektedirler. Bu bağlanma stiline sahip bireyler yalnız kalma pahasına özerkliklerine aşırı önem verirler; yüksek özgüvene sahiptirler. Başkalarına duyulan ihtiyaca ve yakınlığa karşı kayıtsızdırlar.

2.5.4. Korkulu (Fearful) Bağlanma Stili

Bu bağlanma stilinde hem kişinin kendi benliği hem de başkaları olumsuzdur. Bu bağlanma stili güvenli bağlanma stilinin tam tersidir. Bu kişiler yakınlık kurmaktan korktukları için, değersizlik duygusuna sahip olurlar ve diğerlerinin sevgisine ve onlara vereceği desteğe layık görmezler. Diğerlerini de ilişkilerinde reddedici ve güvenilirmez olarak algırlar. Çok kaygılıdırlar, düşük özsaygıya sahiptirler.

2.6. Gelişim Dönemlerine İlişkin Bağlanma Stilleri

2.6.1. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Bebeklikte oluşan bağlanma, kendisiyle daima ilgilenen ve ona bakım verenle bebek arasında kurulan bir bağ olarak tanımlanır. Bebek, doğduktan sonra bağlanma davranışlarını çevresinde bulunan herhangi bir kişiye yönlendirebilir. Beşinci aydan sonra normal gelişmekte olan bebekler, bu davranışlarını, yakın olmak istedikleri ve kendisinden ayrı kalmayı istemedikleri bir bireye yönlendirirler. Bu bireye birincil bağlanma objesi denmektedir. Bebeğin genelde birincil bağlanma objesinin anne olduğu düşünülmektedir. Fakat her zaman bağlanılan obje anne olmayabilir. Bebeğin ihtiyaçlarına tutarlı olarak karşılık veren, onun stresini azaltan kişiyle bebek birincil bağlanma ilişkisi kurar (Bowlby,1988; Hazan ve Shaver, 1987; Hortaçsu, 1991; Kaplan, Sadock ve Grebb, 1994). Aynı zamanda, Bowlby (1988) bağlanma ilişkisinin birden fazla kişiyle kurulabileceğini ve bunların hiyerarşik düzende olacağını söylemiştir. Birincil bağlanma objesi bu hiyerarşinin en üst seviyesinde yer almaktadır.

Bağlanma bebeklerin doğumundan sonraki ilk yirmi dört hafta ile doksan altı hafta arasında şekillenmektedir. Doğum ile ilk altı hafta arasındaki evreye bağlanma öncesi aşama denir. Bu evrede bebeğin temel fizyolojik ihtiyaçları karşılanır. Bebek bakıcısıyla sürekli yakın temas halindedir. Fakat bakım vereni diğerlerinden ayıramaz. İkinci evre altı hafta ile otuz iki hafta arası olan bağlanmanın başlaması evresidir. Bebekler otuz ikinci haftaya doğru tanıdıkları kişilerle tanımadıkları kişileri yavaş yavaş ayırt etmeye başlarlar. Tanımadıkları kişilerden uzak durmayı tercih ederler. Bu tip kişilerle karşılaştıklarında bakıcıya sığınma davranışı göstermektedirler. Üçüncü evre, otuz iki hafta ile yetmiş iki hafta arasındaki tam bağlanma evresidir. Bu evrede bebek ile bakıcısı arasındaki fiziksel ve duygusal

ilişki oldukça önemlidir. Bebek, bakıcısının yanında olmadığını görünce ayrılık korkusu yaşayabilir. Bu korkuyu gidermek için hemen ona bakım veren kişiye ulaşmak isteyebilir. Bunun yanında bağlanma artık bebeğin güven duygusunu artırır. Güven duygusu, bebeğin etrafını keşfetmesi için onu cesaretlendirir ve bakıcısından kısa aralıklarla uzaklaşmasını sağlar. Güven duygusunun gelişimi ile bebek herhangi bir tehlike karşısında bakıcısının yanında olacağını bilir ve ona sığınır. Son evre ise yetmiş iki hafta ve sonrası olan karşılıklı ilişkinin kurulması evresidir. Bu evrenin tamamlanması birkaç yıl sürmektedir. Artık çocuk bakım verenden daha uzun sürelerle uzaklaşabilmektedir. Güven duygusunun gelişmesi çocuğun bu ayrılıklarda stres yaşammasını engeller. Rahatça etrafını keşfetmesine yardımcı olur (Ainsworth 1993; Bowlby, 1969; Grossmann, 1995; Sable, 2008; Yavuzer, 2003). Bebek, bağlandığı kişiye olumlu tepkiler verir, vaktinin çoğunu ona bakım veren kişiyle harcamak ister ve ona bakım veren kişinin varlığı bebeğin kaygı veya korku duyabileceği durumlarda bebeği rahatlatır ve bebeğin kendisini güvende hissetmesini sağlar (Ainsworth, 1989; Bowlby,1969; Erkuş, 1994; Sable, 2008).

Bowlby'nin (1988) bağlanma kuramına göre; bebekler bağlanma objelerinden ayrı kaldıklarında bir takım tepkisel aşamalar geliştirmektedirler. Bu aşamaların ilki protesto aşamasıdır. Bebek bu aşamada kendisine bakım veren kişiden uzak kaldığı için oldukça streslidir. Uyku düzeni ve yeme düzeni bozulabilir, sürekli ağlama davranışı gösterir. Başka kişilerin onu teselli etmesine cevap vermez. Bir sonraki aşama ise umutsuzluk aşamasıdır. Bu aşamada bebek ağlamayı bırakır fakat oldukça sessiz ve çevresine karşı ilgisiz olur. Depresif bir ruh hali içine girer. Son aşama olan kopma aşamasında ise bebek içinde bulunduğu duruma adapte olmaya başlar. Ona bakım veren kişiyi aramaktan vazgeçer. Bu aşamada ona bakım veren kişi tekrar dönerse bebek eski bağlanma sürecine tekrar geçebilir.

2.6.2. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Bireylerin yaşamları boyunca her dönemin ayrı bir önemi olmakla birlikte ergenlik dönemi biyolojik, psikolojik ve toplumsal açıdan en hızlı ve önemli değişimlerin olduğu dönemdir (Avcı, 2010). Ergenliğin hayat boyu devam edecek kavrayış sisteminin, sahip olacağı inançların, değerlerin ve alışkanlıkların gelişimi için önemli bir dönem olduğu kabul edilmektedir. Ergen olan birey, kimlik bulmanın, kendisinde gelişen fiziksel değişimlere ayak uydurabilmenin, sağlıklı yaşam becerileri kazanmanın, ebeveynlerinden ayrı kalmanın, belli ahlaki kurallara ve değerlere sahip olmanın, topluma katkı sağlayabilen bir fert olabilmenin ve kendisine uygun mesleği seçebilmenin sorumluluklarını almaya çalışarak mücadele etmeye çalışmaktadır (Deniz, 2008). Ergenlikte olan birey, sürekli ailesiyle birlikte ilişki kurarken ergenlik döneminin getiriliriyle ailesinden uzaklaşmaya ve arkadaş ya da akran çevresiyle daha fazla vakit geçirmeye başlar. Ergen hayatında yer alan sorunları kendi yaşıt grubuyla paylaşmak isterken, ailesinin eleştiri ve onun hayatına karışmasından kaçmayı istemektedir. Tüm bu durumlar ergeni kendi yaşıtlarıyla özellikle de karşı cinsle bir araya getirir (Avcı, 2010). Bireyin ergenlik döneminde, anne - babadan ayrılabilmek adına kendi içinde verdiği mücadele yine güven duygusunu geliştirebildiği bağlanma figürleri olarak ergenin yakın arkadaşlarına veya akranlarına geçer ve buda ergenlerin yetişkin bağlanma stillerini geliştirmelerine neden olur (Kesebir ve ark., 2011). Yapılan araştırmalar, ergenlik döneminde sahip olunan anne - baba bağlanma figüründen yakın arkadaş veya akranlarına geçen bağlanma figürü bireyin erken dönemdeki başkalarıyla kurduğu güvenli bağlanma deneyimlerinin bu dönem oluşan değişikliklerde başrol oynadığını göstermektedir (Allen ve Land, 1999; Collin, 1996; akt; Hamarta, 2004). Bağlanma stili güvenli olan ergenlerin diğer bağlanma stiline sahip olan ergenlere göre

ilişkilerinde daha güvenilir ve uyumlu, arkadaşları ve anne - baba bağlanma figürleriyle daha doyurucu ilişki kurabildikleri görülmüştür. Bununla beraber bağlanma stili güvensiz olan ergenlerin ilişkilerinde başkalarına bağımlı ve ebeveynleriyle zorlayıcı ilişkiler kurdukları görülmüştür (Hamarta, 2004). Antonovsky (1987), bağlanma duygusu yüksek olan bireylerin, hayatlarında önüne gelen problemlerle başa çıkmada daha esnek ve yaşamın onlardan beklentilerini karşılama konusunda kendilerini daha kontrol edilebilir ve daha az tehdit edici algıladıklarını vurgulamıştır. Aynı zamanda, bağlanma duygusu düşük olan bireylerin yaşamlarında önüne gelen problemler ve yaşam olayları karşısında daha olumsuz olduklarını ve kendilerini yalnız hissettiklerini vurgulamıştır (Akt. Erözkan, 2010). Bağlanma stili güvenli olan ergenlerin yalnızlık duygusunu daha az yaşadıklarını vurgulamıştır. Ayrıca, kendini yalnız hissetmenin güvenli bağlanma ile ters yönde, güvensiz bağlanma ile ise düz yönde geliştiğini belirtilmiştir (Akbağ ve İmamoğlu, 2010).

Bağlanma davranışı bebeklikte fiziksel yakınlık kurma isteği ile belirlenirken, ergenlik döneminde bağlanma, ergenin ihtiyaç duyduğunda, bağlanma figürü olarak gördüğü kişiyle endişelerini, korkularını ve duygularını paylaşma olarak devam etmektedir (Damarlı, 2006; Hamarta, 2004; Sümer, 2006). Ergenlik döneminde bağlanma davranışları bebekliğe oranla daha az görülmektedir. Fakat bağlanma davranışında da değişimler oluşmaya başlamaktadır.

2.6.3.Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Yetişkinlerde bağlanma davranışı, bebeklikte görülen bağlanma davranışının bir devamı olarak kabul edilmektedir. Bowlby (1979), bağlanmanın bireylere beşikten mezara kadar eşlik ettiğini söylemektedir. Hastalık ya da bir felaket durumunda, yetişkinler genellikle başkalarıyla birlikte olmayı arzular, tanıdıkları ve güven duydukları kişilere yakınlık arayışına girerler (Bowlby, 1969). Bu nedenle

bebeklikte sahip olunan bağlanma stili yetişkinlikte diğerleriyle kurulan ilişkilerde başrol oynamaktadır (Burger, 2006; Hamarta, 2004; Hazan ve Shaver, 1994; Kapçı ve Küçükler, 2006; Rohner ve Britner, 2002; Sable, 2008; Safran, 1990).

Weiss (1982), bebeklikteki bağlanmadan yetişkinlikteki bağlanmayı ayıran üç özelliğten bahsetmiştir:

- 1) Yetişkinlerdeki bağlanma ilişkileri eşler arasında olurken, bebeklerdeki bağlanma bakım alan ile bakım veren arasındadır.
- 2) Yetişkinlerdeki bağlanma bebeklerdeki bağlanma gibi davranışsal sistemlerden etkilenmezler.
- 3) Yetişkinlerdeki bağlanma çoğunlukla cinsel ilişki içermektedir (Akt: West & Keller, 1994).

Berman ve Sperling (1994), yetişkin bağlanmasını kişinin fiziksel ve/veya psikolojik güvenlik sağlayabilecek bir veya birkaç kişiyle yakın olmayı isteme ve kurulan yakınlığı sürdürmeye yönelik sabit (durağan) bir eğilimi olduğunu söylemiştir (Görünmez, 2006).

Yetişkinlikte bağlanmayla ilgili araştırma yapan araştırmacılar bebeğin ebeveyniyle kurduğu bağıllık ilişkisi ile romantik çiftlerin kurduğu bağıllık ilişkisinin birbirlerinden farklı olduğunu özellikle vurgulamışlardır. Örneğin, romantik ilişkilerde bağlanma, bakım ve cinsel birleşmeyi içerdiğini ve bu etkilerinden ötürü erken yaşlarda kurulan bağlanmadan farklılık gösterdiğini belirtmektedirler (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988).

Özetle, yetişkinlikte bağlanma, çocuklardaki bağlanma sistemi gibi güvenlik ve sevgi ihtiyaçlarının karşılanma arayışı söz konusudur. Yetişkin bireyler stresli durumlarla karşı karşıya kaldıklarında sığınabilecekleri bir bağlanma figürü arayışı içine girerler. Aynı zamanda böyle bir figürün oluşu bireylere cesaret vermektedir.

Yani kişi yaşamının her döneminde bağlanma davranışı içinde olmaktadır (Hazan ve Zeifman, 1999).

2.7. Bağlanma Kavramı İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Aileleriyle birlikte ve ailelerinden ayrı yetiştirme yurtlarında büyüyen çocukların depresyon düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin karşılaştırıldığı bir araştırmaya göre, ailelerinden ayrı yetiştirme yurtlarında büyüyen çocukların anne - babalarıyla birlikte yaşayan çocuklara göre daha düşük düzeyde güvenli bağlanma stiline sahip oldukları saptanmıştır (Hortaçsu ve arkadaşları, 1993).

Sümer ve Güngör tarafından 1999 yılında yapılan bir araştırmada yetişkin bağlanma stillerinin Türk örneklemeyle kültürlerarası karşılaştırıldığı çalışmanın sonuçlarına göre; yapılan ilk çalışmada, tek maddeyle ölçülen ilişki anketinin ve çok maddeli ölçümlenen ilişki ölçekleri anketinin Türk popülasyonunda yeterli seviyede güvenilirlik ve geçerlik gösterdiğini ancak bu iki ölçüm aracının bağlanma stilleri açısından katılımcıları kendi içinde gruplandırmada yetersiz olduğu bulunmuştur. İkinci çalışmada ise birinci çalışma tekrar edilmiş ve dörtlü bağlanma modelinin Türk kültüründe de dörtlü bağlanma modeli çerçevesinde kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Harvey ve Byrd (2000) yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinde ebeveynlerine bağlanmayı ve problemlili bir durumla karşılaştıklarında aileleri ile nasıl bir ilişki kurduklarını araştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre güvenli bağlanma stiline sahip öğrenciler problemlili bir durumla karşılaştıklarında ailelerine yönelme ve onlardan destek almaya daha eğilimli bulunurken kararsız bağlanma stiline sahip öğrencilerin böyle durumlarda ailelerine fazla yönelmedikleri ve onlardan destek görmek için fazla çaba harcamadıkları görülmüştür.

Ergenlerin bağlanma stilleri ve aile yapıları arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, uyumu düşük olan ailelerde yetişmiş ergenlerin korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma stillerine sahip oldukları, uyumu yüksek olan ailelerde yetişmiş ergenlerin ise güvenli bağlanma stiline sahip oldukları gözlemlenmiştir. Aile yapısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki cinsiyete göre değişmemiştir (Gezer, 2001).

Anne - baba bağlanma stiline ve anne - babanın boşanmış ve boşanmamış olma durumuna göre çocuklarda evlilik çatışmasını algılama şekli incelemiştir. Anne - babaları boşanmış ya da birlikte yaşamayan çocukların anne - babalarına bağlanma stillerinin, anne - babaları evli olan çocuklara göre daha düşük olduğu ve güvensiz bağlanma stili geliştirdikleri saptanmıştır (Sardoğan ve ark., 2007).

Lopez ve arkadaşlarının (2000) yılında yapmış oldukları araştırmada, güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerin, kaçınmacı bağlanma stiline sahip yetişkinlere göre ilişkilerinde daha yüksek yakınlık ve memnuniyet sergilediklerini ayrıca kararsız bağlanma stiline sahip yetişkinlerden daha olumlu ve istikrarlı duygu seviyeleri ortaya koydukları görülmüştür.

Üniversite öğrencileriyle yapılan cinsiyete ilişkin bir araştırmada, erkek öğrencilerin kızlara göre, daha çok güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma stiline sahip olduklarını ayrıca evli olan bireylerin güvenli bağlanma stili geliştirdiklerini, ekonomik düzeyi düşük olanların kaygılı, maddi durumu yüksek olanların güvenli bağlanma stiline sahip olduklarına ulaşmıştır (Konyalıoğlu, 2002).

Saymaz (2003) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinde bağlanma stilleri ile bireyler arası ilişkileri incelemiştir. Güvenli bağlanma stiline sahip öğrenciler ile dışadönüklük arasında olumlu bir ilişki bulunurken korkulu bağlanma stiline sahip öğrenciler ile dışadönüklük arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmuştur. Aynı

zamanda kayıtsız bağlanma stilinin dışadönüklük ile olumsuz bir ilişki içerisinde olduğu bulunmuştur.

Yılmaz (2007) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinde cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, annelerinin ve babalarının öğrenim düzeyi, annelerinin ve babalarının tutumları ve sosyo - ekonomik düzeye göre bireyler arası iletişim becerilerini ve bağlanma stillerini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre bağlanma stilleri açısından güvenli bağlanma ve korkulu bağlanmayı cinsiyetin, saplantılı bağlanmayı anne - baba tutumlarının, korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanmayı ise sosyo - ekonomik düzeyin belirlediği anlaşılmıştır.

Haigler ve arkadaşları (1995) yaptığı çalışmada, bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Doyle ve arkadaşları (2009) yaptıkları boylamsal çalışmada, 13, 16 ve 19 yaşlarındaki bireylerde bağlanma stillerinde buldukları yaşa göre bir farklılık olduğunu sonucuna varılmıştır. Ergenlerden yaşı büyük olanların, yaşı küçük olan ergenlerden daha fazla kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Ek olarak ergenler annelerine, babalarına göre daha fazla güvenli bağlanmışlar ve erkekler kızlara göre daha fazla kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Bağlanmayla ilgili yapılan çalışmalar daha çok sosyo - demografik özellikler ve bireyler arası ilişkiler üzerinde durmuştur. Ancak bağlanma stillerinin reddedilme duyarlılığı ve bireylerin ailelerinin boşanmış ve boşanmamış olmasıyla ilişkisine bakılması önemli olabilir.

2.8. Reddedilme Duyarlılığı

Başkalarınca kabul görme içgüdüğü insanın hayattaki en temel motivasyon kaynaklarının başında gelir (Baumeister ve Leary, 1995; Maslow, 1954). Doğan

(2009), insanın biyolojik, psiko - sosyal, kültürel bir varlık olduğunu ve bu yaşam figürlerinin temelinde insan ilişkileri ve iletişim olduğunun önemi vurgulamıştır. Çünkü bireyler sevilme, başkaları tarafından kabul görme, aidiyetlik hissi, korkularını diğerleriyle paylaşarak azaltma ya da bireye acı veren durumlara karşı dayanabilme, diğerleriyle paylaşımlar yaparak mutluluklarını arttırma ve kimlik kazanımını sağlamak gibi ihtiyaçlarını insan ilişkileriyle giderebilmektedir. Bu nedenle kişinin sosyal bir varlık olarak toplum içerisinde başkaları tarafından kabul görmesi gerekmektedir. Fakat kişi toplum tarafından reddedildiğinde ya da grup üyeleri tarafından istenmediğinde, çevresinden soyutlanmış birinin psikolojik sağlığının ve kişisel gelişiminin sağlıklı yönde gelişmesi beklenemez. Bireyin toplum tarafından dışlanması, sadece herhangi bir mekan da kimsenin olmamasını içermez aynı zamanda birey başkalarıyla birlikteyken de, farkında olarak veya farkında olmadan toplum tarafından soyutlanabilir. Bireyin toplum tarafından dışlanmamasının ve toplum içinde yer alabilmesinin en temel koşulu, diğerleriyle iletişim halinde olabilmesidir. Sonuç olarak, başkaları tarafından reddedilmenin ve başkaları ile olumlu ilişkiler kuramamanın bireyin kaçınmayı istediği hatta bireye acı veren bir yaşantı olacağı aşikardır. Reddedilme çok geniş bir kavram olmakla beraber burada bahsedilen bireylerin sosyal ilişkilerinde yaşadıkları reddedilmedir (Sapmaz, 2006). Harb, Heimberg, Fresco, Schneier ve Leibowitz (2002) tarafından, insan ilişkilerinde onaylanmama veya reddedilme olarak değerlendirilen bu durum kişilerarası reddedilme duyarlılığı olarak sınırlandırılmıştır.

Kişilerarası reddedilme duyarlılığı; reddedilmeye karşı kaygılı bekleyiş, reddedilmeye karşı hassaslık, kişilerarası kontrollü davranışlar, reddedilmeye karşı duyulan endişe, başkalarının davranışlarını yanlış anlamalar, kendini değersiz hissetme, güvenli olmayan davranışlar ve kişilerarası durumlardan kaçınmalar ve reddedilmeye karşı aşırı derecede reaksiyon gösterme olarak tanımlanmaktadır

(Erözkan, 2004; Kross ve diğ., 2007; Downey ve Feldman, 1996). Reddedilme karşı hassas olan bireylerin otomatik olarak başkaları tarafından reddedilecekleri düşüncesi içinde oldukları, başkalarıyla kurdukları ilişkilerde belirsiz olan ipuçları karşısında reddedildiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Yani reddedilmeye karşı hassas olan bireyler yüksek kişilerarası ilişkilerinde gerçek ya da hayali olan ipuçlarını karşısında direkt olarak reddedileceklerini düşündükleri için aşırı tepki vermektedirler (Downey ve Feldman, 1996). Aynı zamanda reddedilme duyarlılığı yüksek olan kişilerin reddedilmeyi algıladıkları anda, kendilerini tehdit altında hissetme, yükselen stres ve olumsuz yönde uyarılma durumları yaşayabildikleri sonucuna varılmıştır. (Magios, Downey ve Shoda, 2000; akt; Oktan, 2012).

Downey, Lebolt ve O'shea (1995), diğerleriyle kurulan ilişkilerinde bireyin belirsiz ipuçları karşısında reddedileceğini düşündüğü, ergen/yetişkin ilişkilerinde bireyin hayatında yer alan yakın ilişkiler geliştirdiği bireyler ile bir takım sorunlara neden olarak kişilerarası ilişkilerine zarar veren bir süreçtir. Yapılan çalışmalarda çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından reddedilen bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyi ile arasındaki ilişkinin reddedilme duyarlılığı düzeyinin çocukluk dönemindeki reddedilmeden kaynaklandığını, bu reddedilme duyarlılığının bireyin yaşamındaki diğer dönemlerinde de sürdüğü sonucuna varılmıştır. Ayrıca yapılan çalışmalar reddedilme duyarlılığı yüksek bireylerle, reddedilme duyarlılığı düşük bireyler arasındaki farkın diğerleri tarafından kabul görme ve reddedilme nedenlerini analiz edip yorumlama tarzından kaynaklandığını söylemektedir (Ayduk, 1999).

2.9. Reddedilme Duyarlılığı İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Feldman and Downey (1994), üniversite öğrencilerinde çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalmanın; yetişkin bağlanma stilleri ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmada, erken yaşta maruz kalınan açık reddedilme (fiziksel kötü muamele) ya da dolaylı reddedilmenin (duygusal ihmal),

bireyler tarafından reddedilme duyarlılığı olarak içselleştirildiğini test etmişlerdir. Bulgular, reddedilme duyarlılığının aile içi şiddete maruz kalma ile yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişkide dengeleyici bir etkisinin olduğunu göstermiştir. Yetişkinlerde güvensiz bağlanmaya ilişkin çekingen ve kararsız davranış örüntüleri ile reddedilme duyarlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğunu, araştırmada ayrıca çocukluk çağında maruz kalınan aile içi şiddet ile yetişkinlik dönemindeki sosyal ilişki problemleri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Benazzi (2000), kişilerarası reddedilme duyarlılığına sahip bipolar II hastalarının özelliklerini incelediği araştırmada, kişilerarası reddedilme duyarlılığının kadınlar arasında daha yaygın olduğu sonucuna varılmıştır.

Butler, Doherty ve Potter (2007), reddedilme duyarlılığının hangi sosyal şartlarda geliştiğini ve üniversite öğrencileri üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmada, kişiler arası reddedilme duyarlılığı ile çocukluk döneminde maruz kalınan olayların pozitif bir ilişki içinde olduğunu saptanmıştır. Ayrıca reddedilme duyarlılığı ile akran kabulü ve kişiler arası yetkinlik arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Algılanan sosyal desteğe göre bakıldığında, üniversite öğrencilerinde aileden algılanan sosyal destek ile reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirlenmiştir.

Erözkan tarafından 2004 yılında yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerindeki duyarlılıklarıyla reddedilme duyarlılıkları cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri açısından karşılaştırıldığı bir araştırmada; reddedilme duyarlılığı düzeyi üzerinde cinsiyetler ve gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kişilerarası duyarlılık ile reddedilme duyarlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (Erözkan, 2004a).

Erözkan tarafından 2004 yılında yapılan bir başka çalışmada, üniversite öğrencilerinin sosyal anksiyete düzeyleri ile reddedilme duyarlılıkları düzeyleri; cinsiyet, sosyo - ekonomik düzey, annenin ve babanın öğrenim düzeyi açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; reddedilme duyarlılığı ile cinsiyet, annenin - babanın öğrenim durumu ve sosyo - ekonomik düzey arasında farklılık olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve sosyo - ekonomik düzeyler arasında sosyal anksiyete düzeyleri ile anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde sosyal anksiyetenin kaçınma, eleştirilme kaygısı ve kişisel değersizlik alt boyutları için yapılan karşılaştırmalarda da gerek cinsiyet değişkeni, gerekse sosyo - ekonomik düzey açısından anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Sonuç olarak sosyal anksiyeteye reddedilme duyarlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (Erözkan, 2004b).

Mellin (2008), üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığının depresyon ile ilişkili olup olmadığını incelediği çalışmada üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca, üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığının depresyonu yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıklarını, bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumları açısından incelediği çalışmada, kadın üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca korkulu bağlanma stiline sahip olan ve anne - baba tutumlarını otoriter olarak algılayan üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıklarının diğer öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Erözkan, 2009).

Akranları tarafından reddedilen ve kabul edilen ilköğretim öğrencilerinin

özsaygı, sosyal beceri, davranış problemleri ve okul başarılarını incelediği araştırmada, akranları tarafından kabul edilen öğrencilerin özsaygı, olumlu sosyal beceri ve akademik beceri düzeylerinin reddedilen öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Akranları tarafından reddedilen öğrencilerin ise olumsuz sosyal beceri, davranış bozukluğu, kaygı, içe kapanma, dikkat problemleri ve saldırganlık düzeylerinin, kabul gören öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Şad, 2007).

Sarıçam (2011), üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığı ile benlik saygısı ve yalnızlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları güçlendikçe yalnızlık düzeylerinin de yükseldiği, benlik saygılarının ise azaldığı saptanmıştır. Ayrıca, anne - babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının reddedilme duyarlılıklarının zayıfladığı saptanmıştır. Ailenin gelir düzeyine göre bakıldığında, ailenin gelir düzeyi ile öğrencilerin reddedilme duyarlılığı düzeylerinin negatif bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumlarına göre bakıldığında ise, anne - baba tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin reddedilme duyarlılığı düzeylerinin diğer öğrencilerden daha düşük olduğu saptanmıştır.

Reddedilme Duyarlılığıyla ilgili yapılan çalışmalar daha çok sosyo - demografik özellikler, bağlanma stilleri ve çocuklukta yaşam deneyimleri üzerinde durmuştur. Ancak reddedilme duyarlılığının bağlanma stilleri ve bireylerin ailelerinin boşanmış ve boşanmamış olmasıyla ilişkisine bakılması önemli olabilir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, verilerin elde edildiği evren ve örneklem, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, işlem ve verilerin istatistiksel analizine dair açıklamalar bulunmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın bağımsız değişkenini boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencileri oluştururken, bağımlı değişkeni ise bağlanma stilleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyi oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini 2015 - 2016 eğitim - öğretim yılında üniversitelere devam eden 1., 2., 3. ve 4. sınıf düzeyindeki anne - babası boşanmış ve boşanmamış öğrenciler oluşturmaktadır. Bu üniversitelerdeki anne - babası boşanmış ve boşanmamış tüm öğrencilerin sayısı tam olarak bilinemediği için evrene ilişkin tam bir sayı ifade edilememektedir. Bu çalışmanın örneklemini üniversitelerin farklı bölümlerinde lisans eğitimi gören 88 kadın (%74,6) ve 30 erkek (%25,4), toplam 118 öğrenciden oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden 64 tanesi boşanmamış aileye (bütünlüğünü koruyan - tam aile) ve 54 tanesi boşanmış aileye (parçalanmış aile) sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde katılımcılardan araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan anket ve ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler, üç ölçüm aracı ile toplanmıştır. Bunlardan birincisi araştırmacı tarafından hazırlanan "Sosyo - Demografik Özellikler ve Bilgi

Formu", ikincisi Downey ve Feldman (1996) tarafından geliştirilen "Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği" ve üçüncüsü Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen "İlişki Ölçeği Anketi" 'dir.

3.3.1. Sosyo - Demografik Özellikler ve Bilgi Formu

Sosyo - demografik özellikler ve bilgi formu araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin, cinsiyet, yaş, ailelerinin boşanmış veya boşanmamış olma durumu ve kardeş sayısı gibi demografik verilerin yer aldığı soruları içermektedir. Sosyo - demografik özellikler ve bilgi formu, üniversite öğrencileri hakkında bilgi toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği (RDÖ)

Downey ve Feldman (1996) tarafından, bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeylerini belirlemek için geliştirilen tek faktörlü bir ölçek olup 18 maddeden oluşmaktadır. Erözkan (2004) tarafından ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması yapılmıştır. Ölçekte yer alan 18 madde genç yetişkinlerin olası reddedilme durumlarına ilişkin kişilerarası ilişkilerindeki boyutlarını temsil edici niteliktedir. Katılımcıların cevapları iki boyutu içermektedir. İlk boyut, kişilerin reddedilme karşısında yaşadıkları kaygı ve endişenin düzeyini. İkinci boyut ise, bireylerin kişilerarası ilişkilerinde kabul ya da reddedileceklerine dair beklentileridir. Reddedilme duyarlılığı ölçeği, bir öz - bildirim ölçeğidir. Ölçek maddeleri (1) hiç endişelenmedim, (6) çok endişelendim aralığında olup, uygulayıcılardan her bir durum karşısında duyacakları endişe ve kaygılarını derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Buna göre alınabilecek minimum puan 18, maksimum puan ise 108'dir. Ölçeğin uygulandığı grubun puanlarının aritmetik ortalaması alındığında, bireyin puanının ortalamanın altında kalması reddedilme duyarlılığının düşük, ortalamanın üstünde olması ise reddedilme duyarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. RDÖ bireylerin her bir durumun

sonucuna ilişkin kaygılarının ve endişelerinin derecelerini göstermelerini gerektiren 6 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .83 bulunmuştur. Geçerlilik için yapılan faktör analizi sonucunda ölçekteki 18 maddenin 17'sinin faktör yükü .40'dan büyüktür. Tüm maddelerin faktör yükü .30'dan büyüktür. Reddedilme duyarlılığı ölçeği yüksek iç güvenirlik göstermektedir (alfa=.83).

3.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

İlişki ölçekleri anketini geliştiren Griffin ve Bartholomew (1994)'dir. İlişki ölçekleri anketi 30 maddeden oluşmaktadır. 7 dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, Hazan ve Shaver'ın (1987) bağlanma ölçümlerinde yer alan paragraflardan ve Bartholomew ve Horowitz'in (1991) İlişki Anketinden (İÖA) yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu ölçekte güvenli, kayıtsız, saplantılı ve korkulu olmak üzere 4 çeşit yetişkin bağlanma stilinin ölçülmesi hedeflenmiştir. Bunun için ölçeğin bağlanma biçimi ile ilişkili farklı maddelerinden alınan puanlar toplanıp toplam her bir alt ölçekteki madde sayısına bölünerek her bir bağlanma stilinden elde edilen puan hesaplanır. Kişinin en yüksek puan elde ettiği bağlanma biçimi, o kişinin bağlanma stilini temsil eder. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması, Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmış olup bu uyarlanmış halinde 17 madde bulunmaktadır. Alt ölçekler arasındaki güvenirlik .41 ve .71 arasında olmaktadır. Ölçeğin alt ölçeklerinin iç - tutarlık katsayıları, .27 ve .61 arasında olup yeterli seviyede test - tekrar test güvenirliğiye .54 ve .78 arasında değişmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Katılımcılar, ölçekte her madde için en yakın ilişkilerindeki tutumlarını en iyi tanımladığını düşündüklerini 7 basamaklı ölçek üzerinde işaretlemektedirler (1= Beni hiç tanımlamıyor. 7= Beni tamamıyla tanımlıyor.). Güvenli ve kayıtsız bağlanma stilinde 5 madde yer alır iken, saplantılı ve korkulu bağlanma stilinde 4 madde yer almaktadır.

Korkulu bağlanma stili: 1., 4., 9., 14. maddeler

Kayıtsız bağlanma stili: 2., 5., 12., 13., 16. maddeler

Güvenli bağlanma stili: 3., 7., 8., 10., 17. maddeler

Saplantılı bağlanma stili: 5. (ters yüklü), 6., 11., 15. maddelerdir.

Ölçekteki 5., 7. ve 17.maddeler ters yüklü maddelerdir. Bağlanma stilleri ölçülürken 5. maddenin orijinal hali kayıtsız bağlanma stilini ölçerken ters yüklü hali ise saplantılı bağlanma stilini ölçerken kullanılmaktadır. Griffin ve Bartholomew'e göre (1994), alt ölçeklerin iç - tutarlılıklarının düşük çıkmasının sebebi alt ölçeklerin az miktarda madde içermesi ya da alt ölçeklerin düşük psikometrik kaliteye sahip olması değil, alt ölçeklerin benlik ve diğerlerine ilişkin iki modeli bir arada içermesidir (Akt. Sümer ve Güngör, 1999).

3.4. İşlem

Araştırmada Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu, Sosyo - Demografik Özellikler ve Bilgi Formu, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi sırasıyla 160 örnekleme uygulanmıştır. Katılımcılara araştırmanın adı ve amacı, bilgilerin gizliliği, kimlik bilgilerinin alınmayacağı ve ölçekleri doldurmanın yaklaşık olarak ne kadar vakit alacağı (15 ile 20 dakika) bildirilmiştir. Ayrıca katılımcılara, ölçeklerin ne şekilde doldurulması gerektiği bilgisi verilmiş ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu söylenilmiştir. Her katılımcının ıslak imzalı onayı alınmıştır. Araştırmada katılımcılara 2 anket uygulanmıştır. Bunların sırası değiştirilmiştir. Bu sayede, kullanılan ölçekten kaynaklanacak karıştırıcı etkeni önlemek adına kontrol tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların önce 57'sine Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği sonra İlişki Ölçeği Anketi, 61'ine İlişki Ölçeği Anketi sonra Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği uygulanmıştır. Toplam 160 adet anket dağıtılmıştır, ancak bunların 42'si kayıp veridir. Katılımcılardan hiçbiri değerlendirmeye katılmayı reddetmemiştir. Ancak ölçek formları toplandığında bazı deneklerin bazı soruları boş

bırakmış oldukları gözlenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler değerlendirilirken boş bırakan katılımcıların ölçek puanları dikkate alınmamış ve çalışmaya dâhil edilmemiştir.

3.5. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada katılımcılara uygulanan testlerin puanlamasıyla ulaşılan verilerin istatistik analizleri SPSS 16.00 (Statistical Package of Social Sciences) kullanılarak yapılmıştır. Araştırmadaki bütün istatistiksel işlemlerde en az .05 düzeyinde anlamlılık aranmıştır. Bireylerin ailelerinin evlilik statüsü, reddedilme duyarlılığı ölçeği ve ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi ve Regresyon analizleri kullanılmıştır. Grupların bağımsız değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediklerini belirlemek için "Çift Yönlü Varyans Analizi (MANOVA)" testi kullanılmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Araştırmada elde edilen istatistiksel bulgular bu bölümde detaylı bir şekilde ifade edilmiştir.

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgilerine Göre Dağılımı

4.1.1. Örneklem Grubunun Genel Yapısına İlişkin Frekans Dağılımı

Bu bölümde, örneklem grubunun dağılımına ilişkin frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Değişkenlere Ait Frekans Dağılımı*

Değişkenler		<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	88	74,6
	Erkek	30	25,4
Yaş	18 ile 20 yaş arası	52	44,1
	21 ile 23 yaş arası	44	37,3
	24 ile 27 yaş arası	22	18,6
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	17	14,4
	2.Sınıf	75	63,6
	3.Sınıf	11	9,3
	4.Sınıf	15	12,7
Gelir Düzeyi	0 TL - 2.999 TL	44	37,3
	3.000 TL - 4.999 TL	32	27,1
	5.000 TL ve üstü	42	35,6
Anne Öğrenim	Okur yazar değil - Ortaokul	57	48,3
	Lise mezunu	28	23,7
	Üniversite - Doktora	33	28
Baba Öğrenim	Okur yazar değil - Ortaokul	41	34,7
	Lise mezunu	31	26,3
	Üniversite - Doktora	46	39
Evlilik Statüsü	Boşanmamış	64	54,2
	Boşanmış	54	45,8

Tablo 1’de görüldüğü gibi; örnekleme katılan 118 katılımcının 88’ini kadın (%74,6) ve 30’unu erkekler (%25,4) oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 21,26 (En az=18, En fazla=27)’dir.

Katılımcıların 17’si (%14,4) birinci sınıfta öğrenim görmekte, 75’i (%63,6) ikinci sınıfta öğrenim görmekte, 11’i (%9,3) üçüncü sınıfta öğrenim görmekte ve 15’i (%12,7) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir.

Katılımcıların 44’ünün (% 37,3) ailelerinin gelir düzeyi 0 TL - 2.999 TL, 32’sinin (%27,1) ailelerinin gelir düzeyi 3.000 TL - 4.999 TL, 42’sinin (%35,6) ailelerinin gelir düzeyi 5.000 TL ve üstüdür.

Katılımcıların 57’sinin (%48,3) annesi okur - yazar değil ve ortaokul mezunu, 28’inin (%23,7) lise mezunu, 33’ünün (%28,0) üniversite - doktora mezunudur.

Katılımcıların 41’inin (%34,7) babası okur - yazar değil ve ortaokul mezunu, 31’inin (%26,3) lise mezunu, 46’sının (%39,0) üniversite - doktora mezunudur.

Katılımcıların 64’ünün (%54,2) ebeveynleri evli, 54’ünün (%45,8) ebeveynleri boşanmıştır.

4.1.2. Örneklem Grubunun RDÖ’den Aldıkları Puan Ortalaması

Bu bölümde, örneklem grubunun reddedilme duyarlılığı ölçeğinden aldıkları düşük ve yüksek puanlar betimsel istatistik ile hesaplanmıştır. Veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. *Bireylerin, Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamasına Göre Dağılımı*

Ölçek			<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	Yüksek	Boşanmamış	40	3,68	0,47	2,94	5,00
		Boşanmış	20	3,68	0,69	2,89	5,44
	Düşük	Boşanmamış	24	2,28	0,42	2,94	5,00
		Boşanmış	34	2,01	0,61	1,00	2,83

Boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanı yüksek olanların ortalaması ($Ort.=3,68$, $SS=0,47$) olduğu saptanmıştır. Boşanmış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanı yüksek olanların ortalaması ($Ort.=3,68$, $SS=0,69$) olduğu saptanmıştır. Boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanı düşük olanların ortalaması ($Ort.=2,28$, $SS=0,42$) olduğu saptanmıştır. Boşanmış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanı düşük olanların ortalaması ($Ort.=2,01$, $SS=0,61$) olduğu saptanmıştır.

4.1.3. Örneklem Grubunun İÖA'den Aldıkları Puan Ortalaması

Bu bölümde, örneklem grubunun İlişki Ölçeği Anketi'nden aldıkları betimsel istatistik puanları hesaplanmıştır. Veriler Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. *Bireylerin İlişki Ölçekleri Anketi'nden Aldıkları Puan Ortalamasına Göre Dağılımı*

Ölçek		n	Ort.	SS	Min.	Max.
Güvenli Bağlanma	Boşanmış	54	2,76	1,52	0,60	10,40
	Boşanmamış	64	2,69	1,15	0,20	5,40
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmış	54	3,31	1,09	0,40	6,00
	Boşanmamış	64	3,48	0,95	0,80	6,00
Saplantılı Bağlanma	Boşanmış	54	3,24	1,02	0,75	5,75
	Boşanmamış	64	3,23	1,28	0,00	6,00
Korkulu Bağlanma	Boşanmış	54	2,84	1,31	0,00	5,25
	Boşanmamış	64	2,89	1,21	0,25	5,50

Boşanmış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma ortalamasının ($Ort.=2,76$, $SS=1,52$), boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma ortalamasının ($Ort.=2,69$, $SS=1,15$) olduğu saptanmıştır. Boşanmış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin kayıtsız bağlanma ortalamasının ($Ort.=3,31$, $SS=1,09$), boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin kayıtsız bağlanma ortalamasının ($Ort.=3,48$, $SS=0,95$) olduğu saptanmıştır. Boşanmış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin saplantılı bağlanma ortalamasının ($Ort.=3,48$, $SS=0,95$), boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin saplantılı bağlanma ortalamasının ($Ort.=3,23$, $SS=1,28$) olduğu saptanmıştır. Boşanmış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin korkulu bağlanma ortalamasının ($Ort.=2,84$, $SS=1,31$), boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin korkulu bağlanma ortalamasının ($Ort.=2,89$, $SS=1,21$) olduğu saptanmıştır.

4.2. Demografik Değişkenlerdeki Farklılıklara Göre Dağılım

4.2.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Cinsiyet

Farklılıklarına İlişkin Bulgular

Ölçeklerden elde edilen puanların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermedikleri çift yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve Tablo 4 ve Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 4. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	Evlilik Statüsü	Cinsiyet	n	Ort.	SS
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	Boşanmamış	Kadın	52	3,15	,84
		Erkek	12	3,20	,76
		Toplam	64	3,16	,82
	Boşanmış	Kadın	36	2,76	1,09
		Erkek	18	2,37	,86
		Toplam	54	2,63	1,03
	Toplam	Kadın	88	2,99	,96
		Erkek	30	2,70	,91
		Toplam	118	2,92	,95
Güvenli Bağlanma	Boşanmamış	Kadın	52	2,60	1,17
		Erkek	12	3,08	1,07
		Toplam	64	2,69	1,16
	Boşanmış	Kadın	36	2,95	1,66
		Erkek	18	2,38	1,15
		Toplam	54	2,76	1,53
	Toplam	Kadın	88	2,75	1,39
		Erkek	30	2,66	1,15
		Toplam	118	2,72	1,33
Korkulu Bağlanma	Boşanmamış	Kadın	52	2,94	1,28
		Erkek	12	2,71	,91
		Toplam	64	2,90	1,22
	Boşanmış	Kadın	36	2,71	1,39
		Erkek	18	3,11	1,14
		Toplam	54	2,84	1,31
	Toplam	Kadın	88	2,85	1,32
		Erkek	30	2,95	1,06
		Toplam	118	2,87	1,26

Saplantılı Bağlanma	Boşanmamış	Kadın	52	3,15	1,07
		Erkek	12	3,60	1,09
		Toplam	64	3,23	1,08
	Boşanmış	Kadın	36	3,33	1,06
		Erkek	18	3,08	,94
		Toplam	54	3,24	1,02
	Toplam	Kadın	88	3,22	1,06
		Erkek	30	3,29	1,02
		Toplam	118	3,24	1,05
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmamış	Kadın	52	3,55	,92
		Erkek	12	3,20	,93
		Toplam	64	3,48	,95
	Boşanmış	Kadın	36	3,26	1,03
		Erkek	18	3,41	1,23
		Toplam	54	3,31	1,09
	Toplam	Kadın	88	3,43	,99
		Erkek	30	3,33	1,11
		Toplam	118	3,40	1,02

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin anne - babalarının evlilik statüsü temel etkisi, cinsiyet temel etkisi ve anne - baba evlilik statüsünün cinsiyetle ortak etkisini gösteren çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Çift Yönlü Varyans Analizi (Manova)*

Ölçek	Evlilik Statüsü			Cinsiyet			Evlilik Statüsü ve Cinsiyet		
	MSE	F	p	MSE	F	p	MSE	F	P
Güvenli Bağlanma	,674	,380	,54	,052	,029	,86	6,013	3,395	,07
Korkulu Bağlanma	,153	,096	,76	,153	,096	,76	2,181	1,361	,25
Saplantılı Bağlanma	,635	,573	,45	,242	,218	,64	2,622	2,367	,13
Kayıtsız Bağlanma	,033	,031	,86	,215	,206	,65	1,345	1,286	,26
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	7,955	9,372	,01	,631	,744	,39	1,019	1,200	,28

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının; cinsiyetlerine ve anne - babalarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan MANOVA sonucunda; reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için grupların ortalamalarına bakıldığında boşanmamış ailelere sahip bireylerin puan ortalamasının $X=3,16$ olduğu ve $X=2,63$ puan ortalaması olan boşanmış ailelere sahip bireylere göre reddedilme duyarlılığının daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

4.2.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Yaş

Değişkenindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Ölçeklerden elde edilen puanların yaş gruplarına göre farklılık gösterip göstermedikleri çift yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 6. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarınının Yaş Gruplarına Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	Evlilik Statüsü	Yaş	n	Ort.	SS
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	Boşanmamış	18 - 20	35	3,43	,63
		21 - 23	22	2,76	,85
		24 - 27	7	3,08	1,11
		Toplam	64	3,16	,82
	Boşanmış	18 - 20	17	2,78	1,09
		21 - 23	22	2,76	1,01
		24 - 27	15	2,27	,97
		Toplam	54	2,63	1,03
	Toplam	18 - 20	52	2,22	,85
		21 - 23	44	2,76	,92
		24 - 27	22	2,52	1,06
		Toplam	118	2,92	,95
Güvenli Bağlanma	Boşanmamış	18 - 20	35	2,77	1,26
		21 - 23	22	2,54	1,11
		24 - 27	7	2,77	,84
		Toplam	64	2,69	1,16
	Boşanmış	18 - 20	17	2,30	1,14
		21 - 23	22	3,26	1,94
		24 - 27	15	2,55	,99
		Toplam	54	2,76	1,53
	Toplam	18 - 20	52	2,62	1,23
		21 - 23	44	2,90	1,60
		24 - 27	22	2,62	,93
		Toplam	118	2,72	1,33
Korkulu Bağlanma	Boşanmamış	18 - 20	35	2,99	1,28
		21 - 23	22	2,77	1,25
		24 - 27	7	2,82	,86
		Toplam	64	2,90	1,22
	Boşanmış	18 - 20	17	2,98	1,12
		21 - 23	22	3,01	1,44

		24 - 27	15	2,43	1,33
		Toplam	54	2,84	1,32
	Toplam	18 - 20	52	2,99	1,22
		21 - 23	44	2,89	1,33
		24 - 27	22	2,56	1,20
		Toplam	118	2,87	1,26
Saplantılı Bağlanma	Boşanmamış	18 - 20	35	3,31	,95
		21 - 23	22	3,17	1,36
		24 - 27	7	3,07	,75
		Toplam	64	3,23	1,08
	Boşanmış	18 - 20	17	3,34	,93
		21 - 23	22	3,37	,99
		24 - 27	15	2,95	1,16
		Toplam	54	3,24	1,02
	Toplam	18 - 20	52	3,32	,94
		21 - 23	44	3,27	1,18
		24 - 27	22	2,99	1,03
		Toplam	118	3,24	1,05
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmamış	18 - 20	35	3,39	,99
		21 - 23	22	3,57	1,00
		24 - 27	7	3,68	,61
		Toplam	64	3,48	,95
	Boşanmış	18 - 20	17	3,38	1,30
		21 - 23	22	3,44	1,06
		24 - 27	15	3,05	,90
		Toplam	54	3,31	1,09
	Toplam	18 - 20	52	3,38	1,09
		21 - 23	44	3,50	1,02
		24 - 27	22	3,25	,86
		Toplam	118	3,40	1,02

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin anne - babalarının evlilik statüsü temel etkisi, yaş grupları temel etkisi ve anne - baba evlilik statüsünün yaş gruplarıyla ortak etkisini gösteren çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Çift Yönlü Varyans Analizi (Manova)*

Ölçek	Evlilik Statüsü			Yaş Grupları			Evlilik Statüsü ve Yaş Grupları		
	MSE	F	p	MSE	F	p	MSE	F	p
Güvenli Bağlanma	,002	,001	,97	1,529	,866	,42	4,156	2,335	,10
Korkulu Bağlanma	,064	,039	,84	,882	,546	,58	,664	,441	,66
Saplantılı Bağlanma	,034	,030	,86	,679	,600	,55	,195	,193	,84
Kayıtsız Bağlanma	1,572	1,486	,22	,209	,197	,82	,659	,623	,54
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	5,447	6,802	,01	1,886	2,335	,10	1,653	2,064	,13

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının; yaş gruplarına ve anne - babalarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan MANOVA sonucunda; reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için grupların ortalamalarına bakıldığında boşanmamış ailelere sahip bireylerin puan ortalamasının $X=3,16$ olduğu ve $X=2,63$ puan ortalaması olan boşanmış ailelere sahip bireylere göre reddedilme duyarlılığının daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

4.2.3. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin

Ailelerinin Gelir Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Ölçeklerden elde edilen puanların bireylerin ailelerinin gelir düzeylerine göre farklılık gösterip göstermedikleri çift yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve Tablo 8 ve Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 8. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	Evlilik Statüsü	Gelir Düzeyi	n	Ort.	SS
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	Boşanmamış	0 - 2.999 TL	33	3,17	,77
		3.000 - 4.999TL	18	3,22	,92
		5.000 ve üstü	13	3,04	,82
		Toplam	64	3,16	,82
	Boşanmış	0 - 2.999 TL	11	2,66	1,03
		3.000 - 4.999TL	14	3,02	1,05
		5.000 ve üstü	29	2,44	1,00
		Toplam	54	2,63	1,03
	Toplam	0 - 2.999 TL	44	3,04	,86
		3.000 - 4.999TL	32	3,13	,97
		5.000 ve üstü	42	2,62	,98
		Toplam	118	2,92	,95
Güvenli Bağlanma	Boşanmamış	0 - 2.999 TL	33	2,72	1,10
		3.000 - 4.999TL	18	2,59	1,29
		5.000 ve üstü	13	2,77	1,18
		Toplam	64	2,69	1,16
	Boşanmış	0 - 2.999 TL	11	2,94	,99
		3.000 - 4.999TL	14	2,00	1,09
		5.000 ve üstü	29	2,06	1,78
		Toplam	54	2,76	1,53
	Toplam	0 - 2.999 TL	44	2,78	1,05
		3.000 - 4.999TL	32	2,33	1,22
		5.000 ve üstü	42	2,97	1,61
		Toplam	118	2,72	1,33
Korkulu Bağlanma	Boşanmamış	0 - 2.999 TL	33	2,90	1,34
		3.000 - 4.999TL	18	2,86	1,10
		5.000 ve üstü	13	2,94	1,12
		Toplam	64	2,90	1,22
	Boşanmış	0 - 2.999 TL	11	2,84	1,37
		3.000 - 4.999TL	14	3,14	1,50

		5.000 ve üstü	29	2,70	1,22
		Toplam	54	2,84	1,31
	Toplam	0 - 2.999 TL	44	2,89	1,33
		3.000 - 4.999TL	32	2,98	1,28
		5.000 ve üstü	42	2,77	1,18
		Toplam	118	2,87	1,26
Saplantılı Bağlanma	Boşanmamış	0 - 2.999 TL	33	3,24	,78
		3.000 - 4.999TL	18	3,08	1,60
		5.000 ve üstü	13	3,42	,89
		Toplam	64	3,23	1,08
	Boşanmış	0 - 2.999 TL	11	3,20	,94
		3.000 - 4.999TL	14	2,89	1,04
		5.000 ve üstü	29	3,43	1,03
		Toplam	54	3,24	1,02
	Toplam	0 - 2.999 TL	44	3,23	,81
		3.000 - 4.999TL	32	3,00	1,37
		5.000 ve üstü	42	3,43	,98
		Toplam	118	3,24	1,05
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmamış	0 - 2.999 TL	33	3,59	1,02
		3.000 - 4.999TL	18	3,30	1,10
		5.000 ve üstü	13	3,48	,43
		Toplam	64	3,48	,95
	Boşanmış	0 - 2.999 TL	11	3,11	,97
		3.000 - 4.999TL	14	3,71	1,10
		5.000 ve üstü	29	3,19	1,12
		Toplam	54	3,31	1,09
	Toplam	0 - 2.999 TL	44	3,47	1,02
		3.000 - 4.999TL	32	3,48	1,10
		5.000 ve üstü	42	3,28	,96
		Toplam	118	3,40	1,02

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin anne - babalarının evlilik statüsü temel etkisi, ailelerinin gelir düzeyine temel etkisi ve anne - baba evlilik statüsünün gelir düzeylerine ortak etkisini gösteren çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Çift Yönlü Varyans Analizi (Manova)*

Ölçek	Evlilik Statüsü			Gelir Düzeyi			Evlilik Statüsü ve Gelir Düzeyi		
	MSE	F	p	MSE	F	p	MSE	F	p
Güvenli Bağlanma	,014	,008	,93	3,717	2,116	,12	1,957	1,114	,33
Korkulu Bağlanma	,001	,001	,98	,290	,177	,84	,591	,361	,70
Saplantılı Bağlanma	,135	,121	,73	1,617	1,444	,24	,089	,079	,92
Kayıtsız Bağlanma	,337	,324	,57	,298	,287	,75	1,774	1,705	,19
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	4,896	5,764	,02	1,220	2,436	,24	,370	,436	,65

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının; bireylerin ailelerinin gelir düzeylerine ve anne - babalarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan MANOVA sonucunda; reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için grupların ortalamalarına bakıldığında boşanmamış ailelere sahip bireylerin puan ortalamasının $X=3,16$ olduğu ve $X=2,63$ puan ortalaması olan boşanmış ailelere sahip bireylere göre reddedilme duyarlılığının daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

4.2.4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin

Annelerinin Öğrenim Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Ölçeklerden elde edilen puanların bireylerin annelerinin eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermedikleri çift yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve Tablo 10 ve Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 10. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Bireylerin Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	Evlilik Statüsü	Öğrenim Düzeyi	n	Ort.	SS
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	44	3,11	,81
		Lise mezunu	11	3,25	,75
		Üniversite-Doktora	9	3,31	,99
		Toplam	64	3,16	,82
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	13	2,95	1,14
		Lise mezunu	17	2,67	,89
		Üniversite-Doktora	24	2,43	1,06
		Toplam	54	2,63	1,03
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	57	3,07	,89
		Lise mezunu	28	2,90	,87
		Üniversite-Doktora	33	2,67	1,10
		Toplam	118	2,92	,95
Güvenli Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	44	2,60	1,17
		Lise mezunu	11	2,73	1,05
		Üniversite-Doktora	9	3,09	1,25
		Toplam	64	2,69	1,16
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	13	2,34	1,13
		Lise mezunu	17	3,39	2,17
		Üniversite-Doktora	24	2,55	,99
		Toplam	54	2,76	1,53
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	57	2,54	1,16
		Lise mezunu	28	3,13	1,82
		Üniversite-Doktora	33	2,70	1,07
		Toplam	118	2,7	1,33
Korkulu Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	44	3,00	1,21
		Lise mezunu	11	2,57	1,43
		Üniversite-Doktora	9	2,80	1,01
		Toplam	64	2,90	1,22

	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	13	3,31	1,17
		Lise mezunu	17	2,72	1,69
		Üniversite-Doktora	24	2,68	1,08
		Toplam	54	2,84	1,31
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	57	3,07	1,19
		Lise mezunu	28	2,66	1,56
		Üniversite-Doktora	33	2,71	1,05
		Toplam	118	2,87	1,26
Saplantılı Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	44	3,10	,96
		Lise mezunu	11	3,45	1,05
		Üniversite-Doktora	9	3,64	1,58
		Toplam	64	3,23	1,08
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	13	3,06	1,08
		Lise mezunu	17	3,45	1,08
		Üniversite-Doktora	24	3,20	,97
		Toplam	54	3,24	1,02
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	57	3,09	,98
		Lise mezunu	28	3,45	1,05
		Üniversite-Doktora	33	3,32	1,16
		Toplam	118	3,24	1,05
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	44	3,56	1,00
		Lise mezunu	11	3,22	,92
		Üniversite-Doktora	9	3,42	,73
		Toplam	64	3,48	,95
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	13	3,80	1,08
		Lise mezunu	17	3,22	1,40
		Üniversite-Doktora	24	3,11	,77
		Toplam	54	3,31	1,09
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	57	3,62	1,02
		Lise mezunu	28	3,22	1,22
		Üniversite-Doktora	33	3,19	,76
		Toplam	118	3,40	1,02

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin anne - babalarının evlilik statüsü temel etkisi, annelerinin öğrenim düzeyleri temel etkisi ve anne - baba evlilik statüsünün annelerinin öğrenim düzeylerine ortak etkisini gösteren çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarını Bireylerin Annelerinin Öğrenim Düzeylerine Göre Çift Yönlü Varyans Analizi (Manova)*

Ölçek	Evlilik Statüsü			Annelerinin Öğrenim Düzeyi			Evlilik Statüsü ve Annelerinin Öğrenim Düzeyi		
	MSE	F	p	MSE	F	p	MSE	F	p
Güvenli Bağlanma	,052	,029	,86	2,878	1,642	,20	2,696	1,538	,22
Korkulu Bağlanma	,273	,170	,68	2,492	1,554	,22	,337	,235	,79
Saplantılı Bağlanma	,569	,510	,48	1,487	1,333	,27	,414	,372	,69
Kayıtsız Bağlanma	,013	,013	,91	2,212	2,147	,12	,600	,583	,56
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	6,524	7,621	,01	,192	,224	,80	1,092	1,276	,28

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının; bireylerin annelerinin öğrenim düzeylerine ve anne - babalarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan MANOVA sonucunda; reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için grupların ortalamalarına bakıldığında boşanmamış ailelere sahip bireylerin puan ortalamasının $X=3,16$ olduğu ve $X=2,63$ puan ortalaması olan boşanmış ailelere sahip bireylere göre reddedilme duyarlılığının daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

4.2.5. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin

Babalarının Öğrenim Düzeyindeki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Ölçeklerden elde edilen puanların bireylerin babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermedikleri çift yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve Tablo 12 ve Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 12. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Bireylerin Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	Evlilik Statüsü	Öğrenim Düzeyi	<i>n</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	29	3,04	,78
		Lise mezunu	15	3,09	,84
		Üniversite-Doktora	20	3,39	,85
		Toplam	64	3,16	,82
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	12	2,50	,90
		Lise mezunu	16	2,73	1,05
		Üniversite-Doktora	26	2,63	1,10
		Toplam	54	2,63	1,03
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	41	2,88	,84
		Lise mezunu	31	2,90	,96
		Üniversite-Doktora	46	2,96	1,06
		Toplam	118	2,92	,95
Güvenli Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	29	2,85	1,21
		Lise mezunu	15	2,51	1,08
		Üniversite-Doktora	20	2,60	1,29
		Toplam	64	2,69	1,16
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	12	2,53	1,12
		Lise mezunu	16	2,34	1,03
		Üniversite-Doktora	26	3,13	1,86
		Toplam	54	2,76	1,53

	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	41	2,76	1,12
		Lise mezunu	31	2,42	1,04
		Üniversite-Doktora	46	2,90	1,64
		Toplam	118	2,72	1,33
Korkulu Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	29	2,80	1,25
		Lise mezunu	15	3,05	1,07
		Üniversite-Doktora	20	2,92	1,31
		Toplam	64	2,90	1,22
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	12	3,04	1,38
		Lise mezunu	16	3,25	1,10
		Üniversite-Doktora	26	2,50	1,36
		Toplam	54	2,84	1,31
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	41	2,87	1,28
		Lise mezunu	31	3,15	1,07
		Üniversite-Doktora	46	2,68	1,34
		Toplam	118	2,87	1,26
Saplantılı Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	29	3,34	,89
		Lise mezunu	15	2,88	1,03
		Üniversite-Doktora	20	3,34	1,34
		Toplam	64	3,23	1,08
	Boşanmış	Okuryazar-Ortaokul	12	2,87	1,13
		Lise mezunu	16	3,17	1,17
		Üniversite-Doktora	26	3,46	,84
		Toplam	54	3,24	1,02
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	41	3,21	,98
		Lise mezunu	31	3,03	1,10
		Üniversite-Doktora	46	3,41	1,08
		Toplam	118	3,24	1,05
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmamış	Okuryazar-Ortaokul	29	3,38	1,10
		Lise mezunu	15	3,67	,90
		Üniversite-Doktora	20	3,50	,77
		Toplam	64	3,48	,95
	Boşanmış	Okuryazar-	12	3,47	,82

		Ortaokul			
		Lise mezunu	16	3,77	1,36
		Üniversite-Doktora	26	2,95	,92
		Toplam	54	3,31	1,09
	Toplam	Okuryazar-Ortaokul	41	3,40	1,02
		Lise mezunu	31	3,72	1,14
		Üniversite-Doktora	46	3,19	,89
		Toplam	118	3,40	1,02

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri ve reddedilme duyarlılığı düzeyinin anne - babalarının evlilik statüsü temel etkisi, babalarının öğrenim düzeyleri temel etkisi ve anne - baba evlilik statüsünün babalarının öğrenim düzeylerine ortak etkisini gösteren çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. *Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerde İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Puanlarının Bireylerin Babalarının Öğrenim Düzeylerine Göre Çift Yönlü Varyans Analizi (Manova)*

Ölçek	Evlilik Statüsü			Babalarının Öğrenim Düzeyi			Evlilik Statüsü ve Babalarının Öğrenim Düzeyi		
	MSE	F	p	MSE	F	p	MSE	F	p
Güvenli Bağlanma	,002	,003	,96	1,807	1,014	,37	2,073	1,163	,32
Korkulu Bağlanma	,001	,000	,98	1,771	1,112	,33	1,393	,875	,42
Saplantılı Bağlanma	,010	,009	,92	1,496	1,355	,26	1,344	1,217	,30
Kayıtsız Bağlanma	,366	,364	,55	2,242	2,226	,11	1,381	1,371	,26
Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği	8,194	9,496	,01	,584	,677	,51	,378	,438	,65

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının; bireylerin babalarının öğrenim düzeylerine ve anne - babalarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan MANOVA sonucunda; reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için grupların ortalamalarına bakıldığında boşanmamış ailelere sahip bireylerin puan ortalamasının $X=3,16$ olduğu ve $X=2,63$ puan ortalaması olan boşanmış ailelere sahip bireylere göre reddedilme duyarlılığının daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

4.3. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

4.3.1. Bireylerin Ebeveynlerinin Evlilik Statüleri, RDÖ'den Aldıkları Puanlar ile İÖA'den Aldıkları Puanlara İlişkin Bulgular

Ölçeklerden elde edilen puanların bireylerin ebeveynlerinin evlilik statülerine göre farklılık gösterip göstermedikleri çift yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve Tablo 14 ve Tablo 15'de sunulmuştur.

Tablo 14. *Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinden Yüksek veya Düşük Puan Alanların İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Anne - Babalarının Evlilik Statülerine Göre Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Ölçek	Evlilik Statüsü	Reddedilme Duyarlılığı Puanı	N	Ort.	SS
Güvenli Bağlanma	Boşanmamış	RDÖ Düşük	24	2,77	1,02
		RDÖ Yüksek	40	2,65	1,24
		Toplam	64	2,69	1,16
	Boşanmış	RDÖ Düşük	34	2,78	1,24
		RDÖ Yüksek	20	2,73	1,10
		Toplam	54	2,76	1,53
	Toplam	RDÖ Düşük	58	2,77	1,47
		RDÖ Yüksek	60	2,68	1,19
		Toplam	118	2,72	1,33
	Boşanmamış	RDÖ Düşük	24	2,73	1,14
		RDÖ Yüksek	40	3,00	1,26
		Toplam	64	2,90	1,22

Korkulu Bağlanma	Boşanmış	RDÖ Düşük	34	2,56	1,28
		RDÖ Yüksek	20	3,32	1,25
		Toplam	54	2,84	1,31
	Toplam	RDÖ Düşük	58	2,63	1,22
		RDÖ Yüksek	60	3,11	1,26
		Toplam	118	2,87	1,26
Saplantılı Bağlanma	Boşanmamış	RDÖ Düşük	24	3,22	1,20
		RDÖ Yüksek	40	3,24	1,02
		Toplam	64	3,23	1,08
	Boşanmış	RDÖ Düşük	34	3,15	1,06
		RDÖ Yüksek	20	3,40	,96
		Toplam	54	3,24	1,02
	Toplam	RDÖ Düşük	58	3,18	1,11
		RDÖ Yüksek	60	3,29	,99
		Toplam	118	3,24	1,05
Kayıtsız Bağlanma	Boşanmamış	RDÖ Düşük	24	3,83	,88
		RDÖ Yüksek	40	3,27	,94
		Toplam	64	3,48	,95
	Boşanmış	RDÖ Düşük	34	3,06	1,14
		RDÖ Yüksek	20	3,73	,89
		Toplam	54	3,31	1,09
	Toplam	RDÖ Düşük	58	3,28	1,10
		RDÖ Yüksek	60	3,40	1,02
		Toplam	118	3,40	1,10

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi alt ölçeklerinin anne - babalarının evlilik statüsü temel etkisi, reddedilme duyarlılığının yüksek veya düşük olma durumu temel etkisi ve anne - baba evlilik statüsünün reddedilme duyarlılığının yüksek veya düşük olma durumuna ortak etkisini gösteren çok yönlü varyans analizi (MANOVA) sonuçları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. *Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinden Yüksek ve Düşük Puan Alanların İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri İle Anne - Babalarının Evlilik Statülerine Göre Çift Yönlü Varyans Analizi (Manova)*

Ölçek	Evlilik Statüsü			Reddedilme Duyarlılığı Yüksek Veya Düşük			Evlilik Statüsü ve Reddedilme Duyarlılığı Yüksek veya Düşük		
	MSE	F	p	MSE	F	p	MSE	F	p
Güvenli Bağlanma	,063	,034	,85	,196	,107	,74	,028	,016	,90
Korkulu Bağlanma	,164	,106	,75	7,362	4,751	,03	1,680	1,084	,30
Saplantılı Bağlanma	,058	,051	,82	,501	,445	,51	,333	,296	,59
Kayıtsız Bağlanma	,673	,695	,41	,078	,081	,78	10,250	10,581	,06

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçeklerinin; bireylerin reddedilme duyarlılığının yüksek veya düşük olma durumuna ve anne - babalarının evlilik statüsüne göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için yapılan MANOVA sonucunda; korkulu bağlanma stiline reddedilme duyarlılığı ölçeği puanlarının yüksek veya düşük olma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek için grupların ortalamalarına bakıldığında reddedilme duyarlılığı yüksek olanların ortalamasının $X=3,11$ olduğu ve $X=2,63$ puan ortalaması olan reddedilme duyarlılığı düşük olanlara göre korkulu bağlanma stiline daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

4.3.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği ile ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri arasındaki ilişki korelasyon ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 16 ve Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 16. *Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Boşanmamış		
Ölçek		Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği
Güvenli Bağlanma	<i>r</i>	-.119
	<i>p</i>	.351
Korkulu Bağlanma	<i>r</i>	.268
	<i>p</i>	.032
Saplantılı Bağlanma	<i>r</i>	.033
	<i>p</i>	.795
Kayıtsız Bağlanma	<i>r</i>	-.245
	<i>p</i>	.051

* $p < .05$

Araştırma sonuçlarına göre boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r = -.119$ $p > .05$). Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Buna göre boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı arttıkça korkulu bağlanma ölçeği puanı artmaktadır ($r = .268$ $p < .05$). Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r = .795$ $p > .05$). Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r = -.245$ $p > .05$).

Tablo 17. *Boşanmış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle İlişki Ölçekleri Anketi'nin Alt Ölçekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Boşanmış		
Ölçek		Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği
Güvenli Bağlanma	<i>r</i>	.060
	<i>p</i>	.667
Korkulu Bağlanma	<i>r</i>	.238
	<i>p</i>	.083
Saplantılı Bağlanma	<i>r</i>	.120
	<i>p</i>	.387
Kayıtsız Bağlanma	<i>r</i>	.149
	<i>p</i>	.282

* $p < .05$

Araştırma sonuçlarına göre boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r=.060$ $p>.05$). Boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r=.238$ $p>.05$). Boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r=.120$ $p>.05$). Boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir ($r=.149$ $p>.05$).

Tablo 18. *Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Korkulu Bağlanma Arasındaki İlişki Gücünün İncelenmesi*

Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği ile korkulu bağlanma arasındaki ilişkinin gücü çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 18'de sunulmuştur.

Boşanmamış								
	<i>B</i>	<i>Ss. Hata</i>	<i>Beta</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R²</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Sabit	4,004	,578		6,931	0,000			
Korkulu Bağlanma	,305	,093	,455	3,283	,002	,228	4,362	0,004

Tablo 20'de görüldüğü üzere, boşanmamış ailelere sahip bireylerde reddedilme duyarlılığı ölçeğinden alınan puanlarla korkulu bağlanma ölçeği puanı arasındaki ilişki gücünü belirlemek üzere yapılan Regresyon analizi sonucunda reddedilme duyarlılığının korkulu bağlanma düzeyini anlamlı biçimde açıkladığı saptanmıştır ($\beta=.45$, $t(63)=3.28$, $p<.05$). Korkulu bağlanma düzeyine ilişkin toplam varyansın %23'ünü reddedilme duyarlılığı ile açıkladığı söylenebilir ($R^2=.23$, $F(1,63)=4,362$, $p<.05$).

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Araştırmanın amacı boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı düzeylerinin, onların yetişkin bağlanma stilleri ile ilişkilendirerek incelemektir. Yöntem kısmında elde edilen bulguların sonuçları, daha önceki yıllarda yapılmış konuyla ilgili diğer araştırmalarla kıyaslanarak tartışılmaya çalışılmıştır.

5.1. Demografik Değişkenlerdeki Farklılıkların Tartışılması

5.1.1. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillерinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucuna göre, anne - babalarının evlilik statüsü ve cinsiyete göre öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki temel etkisine bakıldığında, boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak, cinsiyet temel etkisinin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Anne - babalarının evlilik statüsü ve cinsiyet etkileşiminin ise öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde anne - babalarının evlilik statüsü, cinsiyet ve reddedilme duyarlılığı arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak reddedilme duyarlılığı ve cinsiyet ile ilgili yapılan

araştırmalara bakıldığında birbirinden farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Bazı araştırma bulguları bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Üniversite ğrencilerinin reddedilme duyarlılığı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını (Mellin, 2008) savunmuştur. Ancak, araştırmada elde edilen bulguları desteklemeyen çalışmalara da rastlanmıştır. Başka bir araştırma kadın niversite ğrencilerinin reddedilme duyarlılığı puanlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu (Erözkan, 2009) göstermektedir.

Anne - babalarının evlilik statüsü ve cinsiyet ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise, bazı araştırmalar (Guidubaldi & Perry, 1985; Hetherington ve ark., 1979, 1985; Kaye, 1989; Kurdek, 1987), erkek çocukların kız çocuklarına göre boşanmadan daha fazla etkilendiğini sonucuna ulaşırken; bazı araştırmalar ise (Farber ve ark., 1983; Frost & Pakiz, 1990; Slater, Steward & Linn 1989; Wallerstein & Kelly, 1975), sadece kız çocuklarının boşanmadan etkilendiğini savunmaktadır. Ancak bazı çalışmalar ise (Kinard & Reinherz, 1984; Mechanic & Hansell, 1989; Rosen, 1979; Zill ve ark., 1993), kız çocukları ve erkek çocukları üzerinde boşanmanın etkisi olmadığı sonucuna varmıştır (Akt; ztrk, 2006).

Genel bulgular ışığında boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyinin boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyinden daha yüksek çıkması beklenmiştir. Ancak araştırma bulguları sonucunda boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyinden daha yüksek çıkmıştır. Bu durum, aileleri boşanmamış reddedilmeye duyarlı hale gelen bireylerin kendilerini değersiz ve yetersiz görme hali, ebeveynlerinin sahip olduğu katı tutumlar ve bastırılmış duygulardan ötürü hata yapmaktan korkma ve hata yapınca reddedileceklerine dair düşünceyle ilişkili olabilir. Ayrıca, reddedilme duyarlılığı ve cinsiyete göre araştırmalardan elde edilen bu farklılıkların ise, toplumun kültürel yapısıyla erkek ve

kadınlara atfettiği roller ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Literatürdeki farklı bulgularda dikkate alındığında konuyla ilgili daha kapsamlı araştırmaların yapılmasının konuya açıklık getirmesi açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde anne - babalarının evlilik statüsü, cinsiyet ve ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri puanları arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak bağlanma stilleri ve cinsiyet ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bağlanma stilleri açısından bu araştırmanın sonuçlarını destekleyen bulgulara rastlanmıştır. Bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını (Haigler, Day ve Marshall, 1995) savunmuşlardır. Ancak, bazı araştırma bulguları da bağlanma stilleri açısından bu araştırmanın bulgularını desteklemediği gözlenmektedir. Bağlanma stilleri açısından cinsiyetin güvenli bağlanma ve korkulu bağlanmayı belirlediği (Yılmaz, 2007) anlaşılmıştır. Yapılan başka bir çalışmada ise, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre, daha çok güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna (Konyaoğlu, 2002) varılmıştır.

Literatürde anne - babalarının evlilik statüsü ve bağlanma arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmanın bulgularını desteklemeyen çok az çalışmalara rastlanmıştır. Bireylerin anne - babalarına bağlanma stiline ve anne - babalarının boşanmış ve boşanmamış olma durumlarına göre çocuklarında evlilik çatışmasını algılama biçimlerini araştıran (Sardoğan ve ark., 2007), anne - babaları boşanmış ya da ayrı yaşayan çocukların anne - babalarına bağlanma stillerinin, anne - babaları evli olan çocuklara göre daha düşük seviyede olduğu ve güvensiz bağlanma geliştirdikleri elde etmişlerdir.

Özetle, bu çalışmada ebeveynlerinin boşanma durumu, cinsiyet ve bağlanma stilleri etkileşimi arasında anlamlı bir farklılığın olmamasında, araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin, çocuklarının ilerleyen yaşlarda boşanmış olmasından

kaynaklanmış olabileceği ve çocukluk döneminde gelişen bağlanma biçiminin ilerleyen dönemde değişmemesiyle ilişkisi olabilir. Ayrıca, literatürdeki farklı bulgular ve yapılan az sayıda çalışmalar göz önüne alınarak konuyla ilgili farklı değişkenleri ele alan (örneğin; anne - babaların çocuk yetiştirmedeki tutumları, toplumsal ve sosyal değişimler gibi) daha kapsamlı araştırmaların yapılması önerilebilir.

5.1.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillerinin Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucuna göre, anne - babalarının evlilik statüsü ve yaş gruplarına göre öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki temel etkisine bakıldığında, boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak, yaş grupları temel etkisinin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Anne - babalarının evlilik statüsü ve yaş grupları etkileşiminin ise öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde anne - babalarının evlilik statüsü, yaş grupları ve reddedilme duyarlılığı arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak reddedilme duyarlılığı ve yaş grupları ile ilgili yapılan çalışmalar bakıldığında farklı bulguların olduğu dikkat çekmiştir. Bazı araştırmaların bu araştırmadan elde edilen bulguları desteklediği görülmüştür. Örneğin, Erözkan (2004), yaş ve reddedilme duyarlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bazı araştırma bulgularının ise reddedilme duyarlılığı düzeyi açısından bu araştırmanın bulgularını desteklemediği gözlenmektedir. Benazzi (2000), kişilerarası reddedilme

duyarlılığına sahip olan bipolar II hastalarının özelliklerini incelemiştir. Araştırmada, kişilerarası reddedilme duyarlılığı yüksek olan hastalarda, hastalık başlangıç yaşının daha düşük olduğu saptanmıştır.

Anne - babalarının evlilik statüsü ve yaş grupları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise, bazı araştırma sonuçları bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Boşanmanın çocukların yaş gruplarına bağlı olarak etkileşim göstermediği (Malone ve ark., 2004) bulgusunu elde etmişlerdir. Bazı araştırma sonuçları ise bu araştırmanın bulgularını desteklememektedir. Yavuzer (2005), çocukların yaş dönemlerine göre anne - babalarının ayrılmasından farklı şekillerde etkilendiklerini ifade etmiştir.

Tüm bu veriler doğrultusunda, reddedilme duyarlılığının çocukluk döneminde anne - babaları tarafından reddedilme ile şekillendiği varsayıldığında ve anne - baba boşanma durumunun çocuklarının gelişim dönemlerini tamamlamasından sonra gerçekleştiği düşünüldüğünde, reddedilme duyarlılığının yapıtaşlarının çocukluk döneminde şekillenmesinden ötürü ilerleyen yıllarda değişmeyeceği varsayılabilir.

Literatür incelendiğinde anne - babalarının evlilik statüsü, yaş grupları ve ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri puanları arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak bağlanma stilleri ve yaş grupları ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bağlanma stilleri açısından bu araştırmanın sonuçlarını desteklemeyen bulgulara rastlanmıştır. Örneğin, Doyle, Lawford ve Markiewicz (2009), yaşları 13, 16 ve 19 olan 373 kişiyle yaptıkları araştırmada bağlanma stilleriyle yaş arasında bir değişiklik olduğu sonucuna varılmıştır. Ergenlerin yaşları büyük olanların, yaşları küçük olanlara göre daha fazla kayıtsız bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna varılmıştır. Yaş gruplarına göre araştırmalarda elde edilen bu farklılıkların, bebeklikte bireyin anneleriyle ya da ona

bakım veren kişiyle gelişen bağlanma stilinin bireylerin yaş dönemlerine göre değişmemesiyle ilişkili olduğu düşünülebilir.

5.1.3. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillerinin Ebeveynlerinin Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, anne - babalarının evlilik statüsü ve ebeveynlerinin gelir düzeylerine göre öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki temel etkisine bakıldığında, boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak, ebeveynlerinin gelir düzeyleri temel etkisinin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Anne - babalarının evlilik statüsü ve ebeveynlerinin gelir düzeyleri etkileşiminin ise öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur.

Literatür incelendiğinde anne - babalarının evlilik statüsü, gelir düzeyi ve reddedilme duyarlılığı arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak reddedilme duyarlılığı ve gelir düzeyi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bazı araştırma bulgularının reddedilme duyarlılığı düzeyi açısından bu araştırmanın bulgularını desteklemediği gözlenmektedir. Erözkan (2004), üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile sosyo - ekonomik düzey açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgularına göre; reddedilme duyarlılığı sosyo - ekonomik düzey arasında farklılık olduğu görülmüştür.

Anne - babalarının evlilik statüsü, ebeveynlerinin gelir düzeyi ve ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri puanları arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir

çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak bağlanma stilleri ve gelir düzeyi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bağlanma stilleri açısından bu araştırmanın bulgularını desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Yılmaz (2007), üniversite öğrencilerinde sosyo - ekonomik düzeye göre bireyler arası iletişim becerilerini ve bağlanma stillerini incelemiştir. Sosyo - ekonomik düzeyin korkulu bağlanma ve saplantılı bağlanmayı belirlediği anlaşılmıştır.

Bireylerin anne - babalarının evlilik statüsü ve gelir düzeyi etkileşimine göre reddedilme duyarlılığı düzeyi ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılığın olmamasında, araştırmaya katılan öğrencilerin aileleriyle kurdukları ilişkinin kalitesinin ekonomik düzeyden bağımsız olabileceği düşünülebilir.

5.1.4. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle Bağlanma Stillerinin Ebeveynlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, anne - babalarının evlilik statüsü ve anne - babalarının öğrenim düzeylerine göre öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki temel etkisine bakıldığında, boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ancak, anne - babalarının öğrenim düzeyleri temel etkisinin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Anne - babalarının evlilik statüsü ve anne - babalarının öğrenim düzeyleri etkileşiminin ise öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler ve reddedilme duyarlılığı üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur.

Literatürde anne - babalarının evlilik statüsü, anne - babalarının öğrenim düzeyi ve reddedilme duyarlılığı arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte, reddedilme duyarlılığı düzeylerinin annenin ve

babanın öğrenim düzeyi açısından karşılaştırıldığı araştırmada bu araştırmanın bulgularını desteklemeyen çalışmalara rastlanmıştır. Erözkan (2004), üniversite öğrencilerin reddedilme düzeylerinin annenin ve babanın öğrenim düzeyi arasında farklılık elde edilmiştir.

Anne - babalarının evlilik statüsü ve anne - babalarının öğrenim düzeyi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında ise, bu araştırmanın bulgularını destekleyen nitelikte çalışmalara rastlanmıştır. Fiyakalı (2009), anne - babanın öğrenim düzeyi ile anne - babanın evlilik statüsünün sürekli öfke düzeyleri ve öfke ifade tarzları üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Anne - babanın evlilik statüsü ile anne - babanın öğrenim düzeyi etkileşiminin reddedilme duyarlılığı üzerinde bir farklılığın olmaması ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin düşük veya yüksek olmasından ziyade bireylerin anne - baba tutumlarının bu sonuçlar üzerinde etkili olabileceği düşünülebilir.

Literatürde anne - babalarının evlilik statüsü, anne - babalarının öğrenim düzeyi ve ilişki ölçekleri anketi alt ölçekleri puanları arasındaki etkileşimin incelendiği doğrudan bir araştırmaya rastlanmamakla birlikte, bağlanma stilinin annenin ve babanın öğrenim düzeyi açısından karşılaştırıldığı araştırmalara rastlanmıştır. Bazı araştırma bulgularının bağlanma stilleri açısından bu araştırmanın bulgularını desteklediği gözlenmektedir. Yılmaz (2007), yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde anne - baba öğrenim düzeyine göre bireyler arası iletişim becerilerini ve bağlanma stillerini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre anne - baba öğrenim düzeyine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Anne - babanın evlilik statüsü ile anne - babanın öğrenim düzeyi etkileşiminin bağlanma stilleri üzerinde bir etkisinin olmaması ebeveynlerinin öğrenim düzeyinin düşük veya yüksek olmasından ziyade anne - çocuk ve baba - çocuk ilişkisinin belirleyici bir etken olduğunu savunulabilir. Ayrıca,

araştırmalardaki sonuçların farklı olması sebebiyle elde edilen bulguların ilerleyen çalışmalarda yinelenmesinin faydalı olacağı düşünölmektedir.

5.2. Değişkenler Arasındaki İlişkinin Tartışılması

5.2.1. Reddedilme Duyarlılığı Ölçeğinin Bireylerin Ebeveynlerinin Evlilik Statüleri İle Bağlanma Stilleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma reddedilme duyarlılığı puanı düşük ebeveyni boşanmamış 24 ebeveyni boşanmış 34, reddedilme duyarlılığı puanı yüksek ebeveyni boşanmamış 40 ebeveyni boşanmış 20 katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmadaki 118 katılımcının sonuçları, literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, anne - babalarının evlilik statüsü ve reddedilme duyarlılığının yüksek veya düşük puan olma durumu göre öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekler üzerindeki temel etkisine bakıldığında, reddedilme duyarlılığı yüksek olanların reddedilme duyarlılığı düşük olanlara göre korkulu bağlanma stiline anlamlı düzeyde yüksek olduğu görölmüştür. Ancak, ebeveynlerinin evlilik statüsü temel etkisinin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görölmüştür. Anne - babalarının evlilik statüsü ve reddedilme duyarlılığının yüksek veya düşük olma durumu etkileşiminin ise öğrencilerin ilişki ölçekleri anketi'ndeki alt ölçekleri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur.

Bazı araştırma bulgularının reddedilme duyarlılığı düzeyi açısından bu araştırmanın bulgularını desteklediği gözlenmektedir. Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılığı, bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumları açısından incelediği araştırmada, korkulu bağlanma stiline sahip olan ve anne - baba tutumlarını otoriter olarak algılayan üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıklarının diğer öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır (Erözkan, 2009). Feldman

ve Downey (1994), üniversite öğrencilerinde çocukluk çağında aile içi şiddete maruz kalmanın; yetişkin bağlanma stilleri ve reddedilme duyarlılığı üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırmada, yetişkinlerde güvensiz bağlanmaya ilişkin çekingen ve kararsız davranış örüntüleri ile reddedilme duyarlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Reddedilme duyarlılığına göre araştırmalardan elde edilen bu bilgiler doğrultusunda, reddedilme duyarlılığı yüksek olan bireylerin kendilerini değersiz ve yetersiz görme hali, korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin kendilerini başkalarının sevgisine ve desteğine layık görmeme haliyle başkalarını reddedici algılamalarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

5.2.2. Boşanmış ve Boşanmamış Ailelere Sahip Bireylerin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği İle İlişki Anketleri Ölçekleri Alt Ölçeği Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı arttıkça korkulu bağlanma ölçeği puanı artmaktadır. Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.

Araştırma sonuçlarına göre boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile güvenli bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği

puanı ile korkulu bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı ölçeği puanı ile kayıtsız bağlanma ölçeği puanı arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir.

Literatür incelendiğinde reddedilme duyarlılığı düzeyi açısından boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip bireylerin karşılaştırıldığı herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Erözkan (2009), üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve ebeveyn tutumları açısından incelediği çalışmanın sonuçlarına göre, korkulu bağlanma stiline sahip olan üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıklarının diğer öğrencilerden daha yüksek düzeyde olduğunu saptanmıştır. Boşanmamış ailelere sahip bireylerde korkulu bağlanma stiline göre elde edilen bu farklılığın, bu bağlanma stiline sahip bireylerin aile içi şiddete maruz kalmalarından ötürü diğerleriyle ilişki kurmaktan korkmalarıyla, kendilerini ve başkalarını değersiz olarak görmeleriyle ilişkili olduğu düşünülebilir.

ÖNERİLER

Bu bölümde, konu ile ilgili ileride yapılacak diğer araştırmalara yönelik öneriler bulunmaktadır.

1. Reddedilme duyarlılığı literatürde yeni bir kavram olduğu göz önünde bulundurulduğunda, araştırmanın benzer sosyo - demografik özelliklerdeki kişilerle ve daha geniş bir örnekleme yinelenmesi anlamlı olabilir.
2. Bu araştırmadaki kadın - erkek dağılımındaki eşitsizlik göz önünde bulundurulduğunda, kadın - erkek dağılımı daha dengeli bir hale getirilerek yeni çalışmalar yapılabilir.
3. Araştırma sırasında, yeterli düzeyde literatürde bilgisinin olmaması dikkat çekmiş ve özellikle reddedilme duyarlılığı kavramını içeren yeni araştırmaların literatür için faydalı olacağı düşünülmüştür.
4. Reddedilme duyarlılığı kavramının kültürden kültüre farklılık gösterebileceği göz önünde bulundurulduğunda, farklı kültürlerden örneklem gruplarıyla tekrar edilmesi literatür için faydalı olacağı düşünülmektedir.
5. Araştırmada, boşanmamış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığının boşanmış ailelere sahip bireylerin reddedilme duyarlılığı düzeyinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bulguları doğrultusunda reddedilme duyarlılığının aile yapılanması ile ilişkisindeki öneminden ötürü aile fertlerinin düzenli olarak aile terapisi desteği alması önerilebilir.
6. Danışmanlık hizmetleri ve terapötik yaklaşımlar ile boşanmış aile bireyelerine boşanma sonrasında ortaya çıkan sorunlarla baş edebilmelerine yardımcı olabilmek adına çalışmalar yapılabilir.

7. Araştırmanın 6rneklem grubunu 6niversite 6đrencileri oluşturmaktadır. Literat6rde bağlanma stilleriyle ilgili yapılan 7alışmalarda, 6rneklem grubunun 7oğunlukla 6niversite 6đrencilerinin olduğu g6r6lm6řt6r. Konu ile ilgili gelecekte yapılacak 7alışmalarda daha geniş ve toplumun farklı kesimlerinden (6rn: Lise 6đrencileri gibi) 6rneklem grubu toplanarak 7alışmanın daha kapsamlı ve b6t6nsel veriler ortaya konmasına imkan sağlanabilecektir.

8. Araştırmada, boşanmamış ailelere sahip bireylerin korkulu bağlanma stiline sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bebeklikte ilk olarak anne ya da ona bakım veren kişi ile kurulan bağın t6m hayat boyunca devam ettiği bilinmektedir. Anne ya da ona bakım veren kişi ile bebek arasında kurulan bağın, oluşan zihinsel modeller aracılığıyla kuracağımız b6t6n ilişkileri olumlu ya da olumsuz anlamda etkileyen bir etken olduğu varsayıldığında, ebeveynlerin bu konuda bilin7lendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments Beyond Infancy. *American Psychologist*, 44 (4), 709-716.
- Ainsworth, M. D. S. ve Bowlby, J. (1991). An Ethological Approach to Personality Development. *American Psychologist*, 46: 331-341.
- Ainsworth, M. (1993). Attachments And Other Affectional Bonds Across The Life Cycle, Attachment Across The Life Cycle, *Ed. Parkes, C. M., Hinde, S., Marris, P., Routledge, pp, 35-49.*
- Allen, P., ve Land, D. (1999). Attachment in Adolescence. Cassidy, Shaver (Ed.). *Handbook Of Attachment: Theory, Research And Clinical Applications*. N. Y: Guilford
- Akbağ, M. ve İmamoğlu, S. E. (2010). The Prediction of Gender and Attachment Styles on Shame, Guilt, and Loneliness. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 669- 682.
- Altundağ, G. (2011). *Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri, Stresle Başa Çıkma Tutumları ve Stresi Algılama Düzeyinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Altundağ, Y. (2013). *Anne - Babası Boşanmış Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Yordayıcı Değişkenler Olarak Yaşam Doyumu ve Yalnızlık*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Amato PR. (1986). Marital conflict, the parent-child relationship and child self-esteem. *Fam Relation*, 35:403-410.
- Amato PR, Keith B (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychol Bull*, 110:26-46.

- Amato PR. ve Gilbreth GJ. (1999). Nonresident fathers and children's well-being: A meta-analysis. *J Marriage Fam*, 61:557-573.
- Amato, PR. (2000). The consequences of divorce for adult and children. *J Marriage Fam*, 62:1269-1287.
- Amato, P. R. and Sobolewski, M. J. (2001). The Effects of Divorce and Marital Discord on Adult Children's Psychological Well-Being. *American Sociological Review*, 66(6), 900-921.
- Antonovsky, A. (1987). Unraveling the Mystery of Health: How People Manage Stress and Stay Well. *Journal of Social Psychology*. 126: 213-225.
- Arıkan, Ç. (1996). *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Atik, E.L. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-yansıtma ve İç Görünümün Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Avcı, M. (2010). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7.1: 39-64.
- Ayduk, Ö., N. (1999). Impact of self-control strategies on the link between rejection sensitivity and hostility: Risk negotiation through strategic control, Dissertation Abstracts International: Section B: *The Sciences & Engineering*, Vol. 60, (1-B), 0401.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Baumeister, R., F. and Leary, M. (1995). The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation.

Psychological Bulletin, 117, 497–529.

Benazzi. ve Franco. (2000). “Characteristics of Bipolar II Patients With Interpersonal Rejection Sensitivity”, *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, Sayı, 54, ss.499 – 501.

Booth A, Amato PR (1991). Divorce and Psychological Stres. *J Health Soc Behav*, 32:396-407.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*, vol. 1: Attachment. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss*, Vol. 2. Separation, anxiety and anger. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1977). The Making and Breaking of Affectional Bonds: Acitology and Psychopathology in the Light of Attachment Theory. *British Journal of Psychiatry*, (130), 201-210.

Bowlby, J. (1979). *The Making and Breaking Of Affectional Bonds*, London: Tavistock.

Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss*, Vol. 2. Sadness And Depression. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes of age. *The American Journal of Psychiatry*, 145, 1.

Bretherton, J. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*. 28: 759-775.

Butler, J. Corey, DOHERTY, Melissa S. ve POTTER, Rachael M., (2007). “Social Antecedents and Consequences of Interpersonal Rejection Sensitivity”, *Personality and Individual Differences*, Sayı, 43, ss.1376–1385.

- Candan, G. (2006). *8-11 Yaşındaki Parçalanmış Ve Tam Aile Çocuklarının Anne Babalarının Kabul Ve Reddetme Davranışını Algılayışı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cassidy, J. (2001). Truth, Lies and Intimacy: An Attachment Perspective. *Tcu Institute of Child Development*. 3. 2: 121-155.
- Colin, V. L. (1996). *Human Attachment*. New York: Mcgraw-Hill
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1: 240-255.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Rollerini, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Deniz, M. E. (2008). *Ergenlik Çağı Sosyal İlişkileri*. A.M. Sünbül. (Ed.). Eğitime Yeni Bakışlar içinde. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.
- Deniz, M. E. (2011). An Investigation of Decision Making Styles and the Five-Factor Personality Traits With Respect to Attachment Styles. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 105-113.
- Doğan, T. (2009). *Bilişsel ve Kendini Değerlendirme Süreçlerinin Sosyal Anksiyete Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Doherty, W. J. and Neddle, R. H. (1991). Psychological Adjustment and Substance Use Among Adolescents Before and After a Parental Divorce. *Child Development*, 62, 328-337.

- Doyle, A.B., Lawford, H.ve Markiewicz, D. (2009). Attachment Style With Mother, Father, Best Friend, and Romantic Partner During Adolescence. *Journal Of Research On Adolescence*. 19(4), 690–714.
- Downey, G., Lebolt, A., O'shea, K. (1995). Implications of rejection sensitivity for adolescent peer and dating relationship, Paper Presented at The Biennial Meeting of The Society for Research on Adolescence, Indianapolis.
- Downey, G. and Feldman, S. I. (1996). Implications of Rejection Sensitivity for Intimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327-1343.
- Erkuş, A. (1994). Psikolojik terimler sözlüğü. Ankara, Emel Matbaacılık.
- Escobedo, L. G., Reddy, M. & Ducant, R. H. (1997). Relationship between cigarette smoking on health risk on problem behaviours. *Among NS Adolescent Arch Pediatr Adolese Med*, 151, 66-71.
- Erözkan, A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları İle Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5 (2), 85-98.
- Erözkan, A. (2004a). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası Duyarlılıkları ile Reddedilme Duyarlılıklarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 85-98.
- Erözkan, A. (2004b). Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları İle Sosyal Anksiyete Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi*. Malatya.

- Erözkan, A. (2009). "Rejection Sensitivity Levels with Respect to Attachment Styles, Gender and Parenting Styles: A Study with Turkish Students", *Social Behavior And Personality*, 37/1, ss.1-14.
- Erözkan, A. (2010). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Feldman, S. ve Downey, G. (1994). "Rejection Sensitivity as a Mediator of the Impact of Childhood Exposure to Family Violence on Adult Attachment Behavior", *Development and Psychopathology*, 6/1, ss.231 - 247.
- Fiyakalı, N. C. (2008). *Anne-Babası Boşanmış Ve Boşanmamış Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeyleri Ve Öfke İfade Tarzlarının Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (1997). Adult attachment and the suppression of unwanted thoughts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1080-1091.
- Gezer, Z. Ü. (2001). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Aile Yapıları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Gonzaga, G. C., Keltner, D., Londahl, E. A. & Smith, M. D. (2001). Love and the commitment problem in romantic relations and friendship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2, 247-262.
- Görünmez, M. (2006). *Başlanma Stilleri ve Duygusal Zeka Yetenekleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Grossmann, K. E. (1995). *The evolution and history of attachment research and theory' attachment theory: social, development and clinical perspectives*. Ed. Goldberg, S., Muir, R., Kerr, J., The Analytic Press, Inc., pp 85-121.
- Güneş, D. K. (2007). *Boşanma Sürecindeki Eşlerin Aile İçi İlişkileri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haigler, V.,F., Day, H.,D. ve Marshall, D.,D. (1995). Parental Attachment and Gender-Role Identity. *Sex Roles*. 33 (3/4), 203-220.
- Hamarta, E. (2004). Bağlanma Teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 14: 53-66.
- Hamarta, E., Deniz, M.E. ve Saltalı, N. (2009). Attachment Styles as a Predictor of Emotional Intelligence. *Educational Sciences: Theory & Practice*. 213-229.
- Harb, G. C., Heimberg, R. G., Fresco, D. M., Schneier, F. R. and Liebowitz, M. R. (2002). The Psychometric Properties of the Interpersonal Sensitivity Measure in Social Anxiety Disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 40, 961–979.
- Harvey, B., Byrd, M. (2000). Relationships Between Adolescents' Attachment Styles and Family Functioning. *Adolescence*, 35, 345-357.
- Hayran, R. (1991). *İlk Okul Dönemi Çocuklarda Yaşam Olayları İle Ruhsal Belirti İlişkisinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi, İzmir.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1994). Bağlanma (Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve). A. Dönmez (çev.). *Psychological Inquiry*. 5.1: 1-49.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.

- Hazan, C., Zeifman, D. (1999). Pair Bonds as Attachment: Evaluating the Evidence", Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications, Ed. Cassidy, J., Shaver, P.R., New York: Guilford Press, pp. 336-354.
- Hortaçsu, N. (1991). *İnsan İlişkileri*. Ankara, İmge Kitapevi.
- Hortaçsu, N., Cesur, S. and Oral, A. (1993). Relation between depression and attachment styles in parent- and institution-reared Turkish children, *The Journal of Genetic Psychology*, 154, (3), 329-337.
- Huurre T, Junkkari H, Aro H. (2006). Long-term psychosocial effects of parental divorce a follow-up study from adolescence to adulthood. *Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci*, 256:256-263.
- Isaacs, A. (2002). Children's adjustment to their divorced parents' new relations. *Journal of Paediatric Child Health*, 38:329-331.
- Kapçı, E. G. & Küçükler, S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.
- Kaplan H.I., Sadock B.J., Grebb J.A. (1994). Synopsis of Psychiatry. *Baltimore Maryland*. s. 161-165.
- Karakuş, S. (2003). *Anne - Babası Boşanmış ve Boşanmamış Çocukların Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi ve Okul Başarısına Yansıması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 3.2: 321-342.
- Konyalıoğlu, P. A., (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal İlişki Bağlanma Tarzları İle Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kross, E., Egner, T., Ochsner, K., Hirsch, J. and Downey, G. (2007). Neural Dynamics of Rejection Sensitivity. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 19(6), 945–956.

La Mung Ming, Miranda (1997). *Mother's Experience of Divorce and Children's Post-Divorce Adjustment*. Master Thesis. University of Hong Kong, Department of Social Work and Social Administration.

Lampel AK. (1996). Children's alignment with parents in highly conflicted custody cases: family and conciliation. *Courts Rev*, 34:229-239.

Lopez, F. G., Melendez, M. C., Rice, K. G. (2000). Parental divorce, parent-child bonds, and adult attachment orientations among college students: A comparison of three racial/ethnic groups. *Journal of Counseling Psychology*, 47, 177-187.

Malone, P. S., Lansford J.E., Castellione D.R., Berlin L.J., Dodge K.A., Bates J.E. and Pettit G.S. (2004). Divorce and Child Behavior Problems: Applying Latent Change Score Models to Life Event Data. *Child and Family*, 73, 401-423.

Maier, E. H. and Lachman M. E. (2000). Consequences of Early Parental Loss and Separation for Health and Well-Being in Midlife. *International Journal of Behavioral Development*, 24(2), 183-189.

Main M. (1996). Introduction to the Special Section on Attachment and Psychopathology: 2. Overview of the Field of Attachment. *J Consult Clin Psychol*. 64: 237- 243.

- Masheter, C. (1991). Postdivorce relationships between ex-spouses: The roles of attachment and interpersonal conflict. *J Marriage Fam*, 53:103-110.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. (Third edition). New York: Harper ve Row Publisher, Inc.
- Mellin, E. A., (2008). "Rejection Sensitivity and College Student Depression: Findings and Implications for Counseling", *Journal of College Counseling*, Sayı, 11, ss.32-41.
- Morrison DR, Cherlin AJ.(1995). The divorce process and young children's well-being: a prospective analysis. *J Marriage Fam*, 57: 800-812.
- Oktan, V. (2012). Beden İmajı ve Reddedilme Duyarlılığının Öznel İyi Oluşu Yordama Gücü. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 11 (22), 119-134.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.
- Öztürk, S., (2006). *Anne-Babası Boşanmış 9-13 Yaşlarındaki Çocuklar ile Aynı Yaş Grubundaki Anne-Babası Boşanmamış Çocukların Benlik Saygısı ve Kaygı Düzeyleri İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Polat, D. (2012). *Boşanma Aşamasındaki Bireylerin Evlilik Çatışmaları, Çatışma İletişim Tarzları ve Sosyal Destek Sistemlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Rosen, R. (1977). Children of Divorce: What They Feel About Access and Other Aspects Of the Divorce Experience. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 24-28.
- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. Theory. *Clinic Psychology Review*, 10, 87-105.

- Sable, P. (2008). What is adult attachment? *Clinical Social Work Journal* 36:21–30
DOI 10.1007/s10615-007-0110-8.
- Sapmaz, F. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Uyumlu ve Uyumsuz Mükemmeliyetçilik Özelliklerinin Psikolojik Belirti Düzeyleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Sarıçam, Hakan. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Reddedilme Duyarlılıkları ile Benlik Saygıları ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*. 8: 88-99.
- Sun Y, Li Y. (2002). Children's well-being during parents' marital disruption process: A pooled time-series analysis. *J Marriage Fam*, 64:472-488.
- Sümer, N. (2006). Categorical and dimensional comparison of adult attachment measures. *Turkish Journal of Psychology*, 21, 1-22.
- Şad, Emine Demir. (2007). *Akranları Tarafından Reddedilen Ve Kabul Edilen İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Özsaygı, Sosyal Beceri, Davranış Problemleri Ve Okul Başarılarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 10(1), 7–19.
- Tein JY, Sandler IN, Zautra AJ. (2000). Stressful life events, psychological distress, coping and parental of divorced mothers: a longitudinal study. *J Fam Psychol*, 14:27-41.
- Turan Cebeci, S. C. (2009). *Tam Aileye ve Tek Ebeveyne Sahip Ailelerden Gelen 7-12 Yaşları Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri ve Kaygı Durumları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2009*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Wang H, Amato PR. (2000). Predictors of divorce adjustment: stressors, resources, and definitions. *J Marriage Fam*, 62:655- 668.
- Wesr, M. L. & Sheldon-Keller, A. (1994). *Patterns Of Relating: An Adult Attachment Perspective*. New York: Guilford.
- Wolchik SA, Tein JY, Sandler IN ve ark. (2002). Fear of abandonment as a mediator of the relations between divorce stressors on mother-child relationship quality and children's adjustment problems. *J Abnorm Child Psychol*, 30:401-418.
- Woodward L, Fergusson DM, Belsky J. (2000). Timing of parental separation and attachment to parents in adolescence: results of a prospective study from birth to age 16. *J Marriage Fam*, 62:162-174.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yılmaz, B. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İletişim Becerileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

EKLER

EK I: BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

EK II: SOSYO - DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE BİLGİ FORMU

EK III: İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

EK IV: REDDEDİLME DUYARLILIĞI ÖLÇEĞİ

Ek I: Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip üniversite öğrencilerinde reddedilme duyarlılığının bağlanma stilleriyle ilişkisinin incelenmesi üzerine yapılan bir araştırmaya katılacağımı anladım. Bunun yanı sıra çalışmanın amacı ile benim çalışmaya olacak katkımda bana açık bir şekilde izah edilmiştir. Ayrıca çalışma başlangıcında ve boyunca araştırmayla ilgili sorular sorabileceğim de bana bildirilmiştir.

A)Araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan çekilebilirim.

B)Bu araştırmaya katılmak beni rahatsız edecek ya da bana zarar verecek bir duruma maruz bırakmayacaktır.

C)Bu araştırma sırasında, istediğim zaman soru sorabilirim.

D)Araştırma sonunda, gerekli konularda ya da bilmek istediklerim hakkında bilgilendirileceğim.

E)Kimlik bilgilerim saklı tutulacak; bu araştırmanın dışında bir üçüncü kişi ya da herhangi bir kuruma bildirilmeyecek ve herhangi bir yayında belirtilmeyecektir.

F)Bu araştırmanın Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü 2.sınıf öğrencisi tarafından Tez çalışması kapsamında yürütüldüğünün bilgisi araştırma öncesinde bildirilmiştir.

G)Bu araştırmanın verilerinin profesyonel toplantılarda paylaşabileceğinden haberdarım.

Bilgi formunda ve bu formda bildirilen hususları göz önünde bulundurarak araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının imzası : .....

Tarih : .....

Araştırmacının Detayı : Tuğçe Şebnem Kotan (tugce.kotan@isik.edu.tr)

Telefon numarası : Şile : (216) 528 70 94 Maslak: (212) 286 49 11

Bu araştırmanın danışmanlığını Yrd. Doç. Dr. Rukiye Hayran yapmaktadır. Danışman hocayla aşağıdaki adresten irtibata geçilebilir.

Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü Koordinatörlüğü

Telefon numarası : Şile : (216) 528 70 94 Maslak : (212) 286 49 11

E – mail Adres : rukiyehayran@gmail.com

Ek II: Sosyo - Demografik Özellikler ve Bilgi Formu

Doğum Tarihiniz: ...../...../.....

SOSYO - DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER VE BİLGİ FORMU

Sevgili katılımcılar; Bu form bilimsel bir akademik çalışma için hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu bireyleri tek tek değerlendirmek için değil genel bir değerlendirme yapma amaçlı hazırlandığından isminizi yazmanız gerekli değildir. Bu nedenle soruları çekinmeden cevaplayabilirsiniz. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Samimi ve doğru cevaplarınız önemlidir. Doğru cevaplar araştırmanın güvenilirliği açısından çok önemlidir. Vereceğiniz bilgiler sadece araştırma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Sorulardan kendinize en uygun seçeneği seçerek parantezin içine (X) işaretini koyunuz. Yardımlarınız ve araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

Tuğçe Şebnem Kotan

1-Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

2-Yaşınız: .....

3-Bölümünüz: .....

4-Kaçıncı sınıfta okuyorsunuz?

1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( )

5-Ailenizin ortalama aylık gelirini belirtiniz:

1 ( ) 0TL - Asgari ücret

2 ( ) Asgari ücret – 1.999 TL

3 ( ) 2.000 – 2.999 TL

4 ( ) 3.000 – 4.999 TL

5 ( ) 5.000 TL ve üstü

6-Kiminle yaşıyorsunuz?

( ) Yalnız ( ) Ailemle ( ) Annemle birlikte ( ) Babamla birlikte

( ) Arkadaşım ile birlikte ( ) Yakın akrabalarım ile (dede, teyze, amca gibi)

( ) Yurtta Diğer .....

7-Kaç kardeşiniz var?

( ) Kardeşim yok ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 veya daha fazla

8- Kaçıncı çocuksunuz?

( ) İlk çocuk ( ) Orta çocuk ( ) Son çocuk

9- Sizi kim büyüttü?

Ailem ( ) Anne ( ) Baba ( ) Büyükanne ( ) Akraba ( ) Bakıcı ( )

10-Anne ve babanızla ilgili bilgiler:

Anneniz:Sağ ( ) Vefat ( )

Babanız:Sağ ( ) Vefat ( )

Anneniz: Öz ( ) Üvey ( )

Babanız: Öz ( ) Üvey ( )

Annenizin Yaşı:.....

Babanızın Yaşı:.....

11-Anne babanızın öğrenim durumu:

Anneniz:

Babanız:

1( ) Okur - yazar değil

1( ) Okur - yazar değil

2( ) Okur - yazar

2 ( ) Okur - yazar

3( ) İlkokul mezunu

3( ) İlkokul mezunu

4( ) Ortaokul mezunu

4 ( ) Ortaokul mezunu

5( ) Lise mezunu

5( ) Lise mezunu

6( ) Üniversite–Yüksekokul mezunu

6 ( ) Üniversite–Yüksekokul mezunu

7( ) Yüksek Lisans-Doktora mezunu

7( )Yüksek Lisans-Doktora mezunu

12- Anneniz: Çalışmıyor ( ) Çalışıyor ( )

Babanız: Çalışmıyor ( ) Çalışıyor ( )

13-Anne ve babanızın evlilik durumu:

( ) Evliler

( ) Boşandılar

Boşanalı ne kadar oldu? .....

( ) Boşanmadılar ama ayrı yaşıyorlar

( ) Anne - babamdan biri öldü

14-Anne-babanız boşandığında kaç yaşındaydınız?

( ) 0-4 yaş arası

( ) 5-9 yaş arası

( ) 10-14 yaş arası

( ) 15-19 yaş arası

15-Anne ve babanızla ilişkiniz nasıl?

Annemle:

Babamla:

( ) Çok iyi

( ) Çok iyi

( ) İyi

( ) İyi

( ) İyi değil

( ) İyi değil

( ) Hiç iyi değil

( ) Hiç iyi değil

16-Anne ve babanız boşandı (ayrıldı) ise onları ne sıklıkta görebildiniz?

Annemi:

- 1( )Benim için yeterli sıklıkta görüyorum
görüyorum
2( )Arada bir görüyorum
3( )Bazen görüyorum
4( )Çok nadir görüyorum
5( )Hiç görmüyorum

Babamı:

- 1( )Benim için yeterli sıklıkta
görüyorum
2( )Arada bir görüyorum
3( )Bazen görüyorum
4( )Çok nadir görüyorum
5( )Hiç görmüyorum

17-Nasıl bir aile düzeni içinde yaşıyorsunuz?

- ( ) Ailem ile yaşamıyorum
( ) Sevgi ve saygının olduğu bir ailede
( ) Ara sıra tartışmanın ve geçimsizliğin olduğu bir ailede
( ) Sürekli bir tartışmanın ve geçimsizliğin olduğu ailede
( ) Başka belirtiniz.....

18-Ailenizle kurduğunuz ilişkilerden ne derece memnunsunuz?

- ( ) Çok memnunum
( ) Memnunum
( ) Orta derecede memnunum
( ) Az memnunum
( ) Hiç memnun değilim

19- Anne-babanın boşanmasından sonra çocukların bir kısmının her iki taraf ile iletişim halinde olduğu bilinmektedir. Kendi durumunuzu düşündüğünüzde size uygun olan seçenek hangisidir?

- ( ) Yanında kalmadığım ebeveyn ile görüşebildim
( ) Yanında kalmadığım ebeveyn ile görüşemedim

20- Boşanmadan sonra bir kısım anne-baba çocuklarına çeşitli yollarla maddi destek sağlayabilmektedir.Sizin, yanınızda kalmadığınız ebeveynden maddi destek alma durumunuz nedir?

- ( ) Yeterli maddi destek alıyorum.
( ) Yeterli maddi destek almıyorum.

21- Anneniz, boşandıktan sonra yeniden evlendi mi?

- ( ) Evet. Evleneli ne kadar oldu? ..... Kaç yaşındaydınız? .....
( ) Hayır.

22- Babanız, boşandıktan sonra yeniden evlendi mi?

- Evet. Evleneli ne kadar oldu? ..... Kaç yaşındaydınız? .....
- Hayır.

23- Annenle ilişkiden memnun musun?

- Son derece memnunum Memnunum
- Biraz memnunum Memnun değilim

24- Annenle seninle ne kadar ilgileniyor?

- Çok ilgileniyor Yeteri kadar ilgileniyor
- Biraz ilgileniyor Hiç ilgilenmiyor

25- Annenle ne kadar tartışsınız?

- Sık sık Bazen Çok az Hiç

26- Babanla ilişkiden memnun musun?

- Memnunum Yeterince memnunum
- Biraz memnunum Memnun değilim

27- Babanla seninle ne kadar ilgileniyor?

- Çok ilgileniyor Yeteri kadar ilgileniyor
- Biraz ilgileniyor Hiç ilgilenmiyor

28- Babanla ne kadar tartışsınız?

- Sık sık Bazen Çok az Hiç

29- Sence, annenle babanın arası nasıl?

- Çok İyi İyi Kötü Çok kötü

30- Eğer annenle babanın arasında sorunlar varsa, bu durum seni üzüyor mu?

- Evet Hayır Annemle babam arasında hiç bir sorun yok.

31- Eğer annenle babanın arasında sorunlar varsa, onlara bundan dolayı kızgın mısın?

- Evet Hayır Annemle babam arasında hiç bir sorun yok.

32- Annenle baban boşandıklarında nasıl etkilendin?

- Öfkelendim Korktum Kırıldım Üzuldüm Hiç etkilenmedim

33- Annenle birlikte yaşamaktan memnun musun?

- Çok memnunum Yeterince memnunum
- Biraz memnunum Hiç memnun değilim

34- Annen, senin babanla görüşmenden memnun kalıyor mu?

- Evet Hayır Bilmiyorum Babamla hiç görüşmüyorum

35- Baban, senin annenle birlikte yaşamana karşı mı?

Evet Hayır Bilmiyorum

36- Babanla birlikte yaşamaktan memnun musun?

Çok memnunum Yeterince memnunum

Biraz memnunum Hiç memnun değilim

37- Baban, senin annenle görüşmenden memnun mu?

Evet Hayır Bilmiyorum Annemle hiç görüşmüyorum

38- Annen, senin babanla birlikte yaşamana karşı mı?

Evet Hayır Bilmiyorum

39- Annenle babanın ayrı olmasına nasıl etkilendin?

Alıştım Alışamadım

40- Annem boşanmış olduklarını bana hissettirmemek için ellerinden geleni yapar.

Doğru Yanlış

41- Babam boşanmış olduklarını bana hissettirmemek için elinden geleni yapar durur.

Doğru Yanlış

42- Boşanmış olmalarına rağmen, annem, babam ve ben iyi bir aileyiz.

Doğru Yanlış

Ek III: İlişki Ölçekleri Anketi

İLİŞKİ ÖLÇEKLERİ ANKETİ

Doğum Tarihiniz : ...../...../.....

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkileriniz dahil olmak üzere yakın ilişkilerinizde (arkadaşlık, dostluk gibi) hissettiğiniz duygulara ilişkindir. Sizden, genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkate alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir. Aşağıdaki maddeleri yakın ilişki içinde olduğunuz kişileri düşünerek cevaplandırınız. Her maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşünceleri ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde gösteriniz.

1	2	3	4	5	6	7
Beni Hiç Tanımlamıyor			Beni Kısmen Tanımlıyor			Beni Tamamıyla Tanımlıyor

1	Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2	Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3	Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4	Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5	Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
6	Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7	Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
8	Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
9	Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
10	Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
11	Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğinden kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12	Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
13	Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
14	Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
15	Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
16	Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
17	Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7

Ek IV: Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği

REDDEDİLME DUYARLILIĞI ÖLÇEĞİ

Doğum Tarihiniz : ...../...../.....

Açıklama: Aşağıda ergenler ve genç yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerine yönelik yaşantılarını temsil eden ve varsayıma dayalı “muhtemel hayır denme ve reddedilme” durumlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyup, böyle bir yaşantının sizde ne tür bir etki yapabileceğini düşününüz.

Cevabınızı 1 ile 6 arasındaki (1) Beni hiç endişelendirmez ile (6) Beni çok endişelendirir aralığında belirleyerek, aşağıdaki her cümleyi size uygun olan ifadelerle tamamlayıp işaretlemenizi gerçekleştiriniz.

1	Sınıftaki birinden ödünç olarak notlarını istemek...	1	2	3	4	5	6
2	Kız/erkek arkadaşına onunla birlikte eve taşınmak istediğini söylemek...	1	2	3	4	5	6
3	Hangi programa başvurmam gerektiği ile ilgili ebeveynlerimden yardım istemek...	1	2	3	4	5	6
4	İyi tanımadığım, çıktığım kişi hakkında başka birinden bilgi almak...	1	2	3	4	5	6
5	Kız/erkek arkadaşımın geceyi arkadaşlarıyla geçirmek için plan yapması, fakat benim gerçekten geceyi onunla geçirmek istediğini söylemek...	1	2	3	4	5	6
6	Ailemden günlük harcamalarım için daha fazla para istemek...	1	2	3	4	5	6
7	Ders sonrası, ders hocasından anlamadığım bir bölümle ilgili daha fazla bilgi istemek...	1	2	3	4	5	6
8	Yakın bir arkadaşına yaklaşarak onu ciddi bir şekilde kızdıran bir şeyden sonra onunla konuşmak...	1	2	3	4	5	6
9	Sınıftaki birine kahve ısmarlamak...	1	2	3	4	5	6
10	Mezuniyet sonrası bir iş bulamadığımda aileme bir süre daha beni desteklemeleri gerektiğini söylemek...	1	2	3	4	5	6
11	Arkadaşımdan Şubat tatilinde benimle birlikte bir yere gelmesini istemek...	1	2	3	4	5	6
12	Sert bir tartışma sonrası kız/erkek arkadaşımı arayarak onu görmek istediğini söylemek...	1	2	3	4	5	6
13	Bir arkadaşından onun herhangi bir şeyini ödünç alıp alamayacağımı sormak...	1	2	3	4	5	6
14	Ailemden benim için önemli bir davete (güne) gelmelerini istemek...	1	2	3	4	5	6
15	Arkadaşımdan bana büyük bir iyilik yapmasını istemek...	1	2	3	4	5	6
16	Kız/erkek arkadaşımın beni gerçekten sevip sevmediğini sormak...	1	2	3	4	5	6
17	Bir partide salondaki kız/erkeklerden birine onunla dans etmek istediğini söylemek...	1	2	3	4	5	6
18	Kız/erkek arkadaşından ebeveynlerimi ziyaret etmesi için eve gelmesini istemek...	1	2	3	4	5	6

ÖZGEÇMİŞ

7 Aralık 1989 tarihi, İstanbul ili Kartal ilçesi doğumludur. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da tamamladıktan sonra, Lisans öğrenimini 2009 - 2014 yılları arasında Okan Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümünden mezun olmuştur. Aynı yıl TC. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır.

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimi süresince Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde uzmanlık stajını tamamladı.

İletişim Bilgisi: sebnem_tk@hotmail.com